

MANUAL DE LIMBA ROMÂNĂ

și noțiuni de cultură și civilizație românească

pentru școlile de naționalitate
în care limba română se predă ca obiect de studiu
clasa a 8-a

CROATICA

Mihaela Bucin

MANUAL DE LIMBA ROMÂNĂ

și noțiuni de cultură și civilizație românească
pentru școlile de naționalitate
în care limba română se predă ca obiect de studiu
clasa a 8-a

CROATICA – BUDAPESTA

Készült a Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése elnevezésű,
a Társadalmi Megújulás Operatív Programon (TÁMOP-3.4.1.A-11/1-2012-0008)
belül megvalósuló
Modern oktatási programok kidolgozása a magyarországi román nemzetiségi kétnyelvű
és nyelvoktató iskolák számára című projekt keretében.

A tankönyvet az Országos Nemzetiségi Tanács javaslatára
az Oktatási Hivatal tankönyvvé nyilvánította.

Engedélyszám:

Pedagógiai szakértő:

Technológiai szakértő:

Szakmai lektor: *Repiskýné Radics Anna*

Nyelvi lektor: *Czeglédiné Gurzó Mária*

Illusztrációk és borítóterv: *Nagy Emília*

Szerkesztő: *Martyin Emília*

Borítófotó: *Aurel Băeșu – Doi copii*

© Mihaela Bucin, 2015

© Croatica Nonprofit Kft., 2015

EMMI Kerettanterv: 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet
23/2013. (III. 29.) EMMI-rendelet 5. melléklet 10.6.2.5.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszchenyterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A mű más kiadványban való részleges vagy teljes felhasználása, utánközlése,
illetve sokszorosítása a Kiadó engedélye nélkül tilos!

Cuvânt înainte

Dragi elevi, dragi profesori,

Manualul de față se adresează elevilor din clasa a 8-a a școlilor în care limba română reprezintă un domeniu de studiu, și nu limba de studiu a domeniilor de învățământ. Este conceput în așa fel încât să pună în valoare achizițiile lexicale, gramaticale și de comunicare acumulate începând încă din clasa întâi, deci pe parcursul a șapte ani. Competențele dezvoltate pe baza conținuturilor manualelor anterioare sunt suficiente pentru ca activitățile didactice de la orele de română să se desfășoare utilizând româna ca limbă de comunicare între profesor și elev. Manualul oferă posibilitatea dobândirii de noi deprinderi și cunoștințe, prin exerciții și activități diverse. Acestea sunt destinate dezvoltării tuturor competențelor de comunicare în limba română, în egală măsură: receptare orală și scrisă, producere de mesaje orale și scrise.

Accentul unităților de învățare este pe dezvoltarea cunoștințelor de limbă și nu despre limbă. Situațiile de folosire a limbii sunt prezentate într-o manieră captivantă, împletind informații și cunoștințe abordate dintr-o perspectivă interdisciplinară. Structurile specifice limbii române sunt integrate unor texte literare, unor situații de comunicare înglobând informații culturale, de istorie și artă iar verificarea însușirii conținuturilor lingvistice este dirijată spre compunere, expunere, exerciții de redare, explicare, analiză și sistematizare. Am folosit limba română contemporană vie, specifică situațiilor cotidiene de comunicare actuală.

Includerea situațiilor gramaticale în texte cuprinzând elementele de literatură, cultură și civilizație românească are drept scop o cât mai rapidă și mai eficientă integrare a elevilor și a profesorilor într-un spațiu cultural românesc, chiar dacă acesta poate rămâne adesea doar cel creat la orele de limba română.

De asemenea, manualul dorește să asigure o posibilitate de lansare pentru cei care doresc să își continue studiile medii la liceul românesc, ca și pentru cei care doresc să obțină un atestat de limba română, eventual, un bacalaureat de română ca limbă străină.

Autoarea, împreună cu echipa care a lucrat la acest manual, vă mulțumesc tuturor celor care vă apropiați de această carte pentru a vă consolida cunoștințele și pentru a le preda tinerilor care au nevoie de ele!

Mihaela Bucin

SCRIITORI ROMÂNI

Ienăchiță Văcărescu

Testament¹ literar

Urmașilor mei Văcărești!
Las vouă moștenire:
Creșterea limbii românești
Ș-a patriei cinstire.

Portret al lui Ienăchiță Văcărescu, realizat de pictorul ceh Anton Chladek, după o pictură din biserica Sfântul Spiridon Nou, din București

Familia Văcăreștilor este una din cele mai vechi familii boierești din Țara Românească. Membrii acestei familii au avut roluri importante în istorie, atât prin activitatea lor politică, precum și prin faptul că au existat în familie mulți poeți și scriitori. Activitatea culturală a poeților Văcărești, desfășurată pe întinderea a trei sferturi² de veac³, este o moștenire literară însemnată pentru limba română.

¹végrendelet; ²háromnegyed; ³évszázad

Primul membru al familiei care și-a demonstrat talentul de scriitor a fost Ienăchiță Văcărescu (1740–1797). A fost erudit¹ și poliglot², știa slava veche, greaca veche și modernă, turca, araba, persana, franceza, germana și italiana. A fost mare dregător³ domnesc și a îndeplinit misiuni diplomatice peste hotare. Este *autorul primei gramatici a limbii române*. Pe atunci, românii scriau încă folosind alfabetul chirilic.

Ienăchiță Văcărescu – Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orânduielilor gramaticii rumânești (1787)

Rețineți!

Ienăchiță Văcărescu este printre primii poeți care au scris versuri în limba română.

Întrebări:

1. Din ce regiune era familia lui Ienăchiță Văcărescu? Arătați-o pe hartă.
2. Când a trăit Ienăchiță Văcărescu? Ce puteți spune în legătură cu limba română a perioadei respective?
3. De ce este importantă activitatea lui Ienăchiță Văcărescu pentru cultura română?

¹tudós; ²soknyelvű; ³főméltóság

Într-o grădină

Într-o grădină,
Lâng-o tulpină,
Zării o floare, ca o lumină.
S-o tai, se strică!
S-o las, mi-e frică
Că vine altul și mi-o ridică.

Știați că...

Denumirea zonei **Băneasa**, din nordul capitalei României, București (comuna **Băneasa** – lacul **Băneasa** – pădurea **Băneasa** – cartierul **Băneasa**) vine de la soția banului Ștefan Văcărescu, „băneasa” Ecaterina Văcărescu, mama poetului Ienăchiță Văcărescu, fiindcă ea administra această moșie? Banul era titlul cel mai înalt acordat unui boier în Țara Românească, iar „băneasa” era soția acestuia.

Ctitorii Bisericii Sfântul Nicolae, din Băneasa

În cartierul Băneasa din București se află Aeroportul Băneasa – Aurel Vlaicu. Ce informații dețineți despre **Aurel Vlaicu**?

Aurel Vlaicu

Teme:

1. Învățați pe de rost cele două poezioare ale lui Ienăchiță Văcărescu.
2. Căutați corespondentul maghiar al următoarelor cuvinte și expresii, apoi alcătuiți propoziții cu acestea:
testament, urmași, a lăsa moștenire, patrie, tulpină, a se strica, a-i fi frică
3. Spre deosebire de maghiară, în limba română, două substantive în cazul nominativ nu pot sta unul lângă altul, ci între ele se pune prepoziția **de**: *kamillatea – ceai de mușetel*.
4. Sunt însă câteva expresii care fac excepție. Căutați să le explicați cu ajutorul dicționarilor. Găsiți-le corespondent în limba maghiară:
 - *îndrăgostit lulea*
 - *prost băță*
 - *deștept foc*
 - *sănătos tun*
 - *adormit buștean*
 - *plin ochi*
 - *singur cuc*

Muzeul Municipiului București – Palatul Șuțu

Palatul familiei Șuțu, aflat în centrul capitalei României, adăpostește Muzeul Municipiului București. Aici se găsesc piese valoroase de mobilier¹, o colecție de îmbrăcăminte a bucureștenilor din secolele trecute, întregul palat fiind o bijuterie² de artă.

Palatul Șuțu este una dintre cele mai vechi reședințe aristocratice din București și unul dintre puținele imobile care au rămas nemodificate de mai bine de 150 de ani. A fost construit de Costache Șuțu, după planurile unor arhitecți talentați, între anii 1833–1835. A doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost perioada de glorie a Palatului Șuțu, aici organizându-se primul bal al fiecărui an, în luna februarie.

Palatul Șuțu devine noul sediu al Muzeului Municipiului București începând cu anul 1956. Restaurat³ între anii 1956 și 1958, palatul se deschide pentru public la 23 ianuarie 1959. De atunci găzduiește expoziții având ca tematică istoria orașului București.

În muzeu sunt și expunate⁴ foarte interesante, precum **ceasul** de la intrare, al cărui cadran *arată orele invers!* Dacă privești acest ceas din față, nu îți vei da

¹bútorzat; ²ékszer; ³felújított; ⁴kiállítási tárgy

seama care este ora exactă. Dacă te uiți în *oglinđa mare*, de pe scările interioare ale Palatului Șuțu, abia atunci vezi cât este ceasul cu adevărat.

Știți ce reprezintă?

- Din colecția Muzeului Municipiului București am ales aceste exponate ciudate. Ce credeți că reprezintă?

1. Niște instrumente muzicale de percuție.
2. Jucării.
3. Papuci de lemn pentru mers prin noroaie.

(Răspuns: 3)

Teme:

1. Observați îmbrăcămintea scriitorului din tabloul pictat de *Anton Chladek*. Descrieți îmbrăcămintea lui Ienăchiță Văcărescu.
2. Priviți personajele din imaginea următoare. Descrieți veșmintele acestora.

Negustori și boieri la 1825

3. Unde mai putem vedea astăzi asemenea articole de îmbrăcămintă, ca ale boierilor și negustorilor din secolele trecute?
4. Comparați vestimentația negustorilor din trecut cu cea a oamenilor de afaceri de astăzi. Precizați numele articolelor de îmbrăcămintă ale celor din urmă.

Știați că...

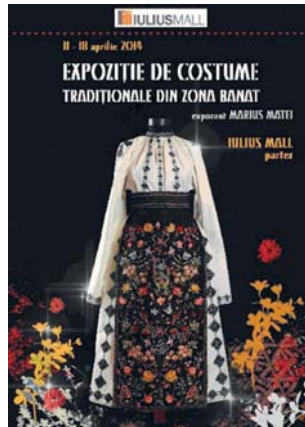
Numeroase muzee de istorie și de artă au și colecții de haine de epocă¹ pe care le expun în fața publicului larg, cu diferite ocazii? Restaurarea și conservarea hainelor vechi este deosebit de dificilă, deoarece materialele textile nu sunt atât de rezistente în fața trecerii secolelor, ca piatra ori lemnul. De exemplu, în afișul alăturat, Muzeul Național Brukenthal din Sibiu îi invită pe vizitatori la o expoziție care cuprinde și o colecție de costume baroc:

Teme:

1. Concepeți un *afiș* pentru o expoziție de costume populare din zonă, organizată de clasa voastră, după modelul următor:

¹ régi ruhák

2. Închipuiți-vă că sunteți ghid în Muzeul Municipiului București și le prezentați vizitatorilor obiectele mai deosebite din Palatul Șuțu. „Jucați” această scenetă împreună cu colegii de clasă, în rolul vizitatorilor. Provocați-i să vă pună întrebări.
3. Citiți articolul de mai jos, despre o expoziție de haine elegante, care erau purtate de orășeni, cu decenii în urmă. Alcătuiți un *rezumat* al acestui articol de presă. Traduceți apoi rezumatul în maghiară.

Românii pasionați de obiectele vintage vor putea vizita, până pe 22 februarie, în foaierul Teatrului Național „I. L. Caragiale” din București, o spectaculoasă colecție de pălării și costume de epocă. Obiectele fac parte din colecția **Adinei Nanu**, critic și istoric de artă, autoarea uneia dintre cele mai cunoscute cărți de istorie a costumului din România. Expoziția, care promovează rafinamentul¹ estetic, bunul gust și eleganța vremurilor apuse, se va deschide pe 8 februarie, cu ocazia conferinței pe care Adina Nanu o va susține la Teatrul Național: „Colecția s-a format de la sine, ca urmare a interesului și respectului meu pentru obiectele lucrate cu talent și pricepere pe care le-am găsit în casă și le-am păstrat, nu le-am aruncat, cum face tineretul de azi. La început ne-am jucat cu pălăriile și hainele bunicilor, împreună cu părinții, apoi cu copiii mei, apoi le-am folosit ca material didactic² pentru cursurile de istoria artei și arta costumului pe care le-am susținut”, a declarat Adina Nanu. Colecția cuprinde câteva sute de costume, de la rochii de zi și de seară, pălării, costume masculine, accesorii, până la costume din zilele noastre.

¹kifinomult ízlés; ²tananyag

Metafora

În poezia „Într-o grădină...”, *Ienăchiță Văcărescu* vorbește despre o floare deosebită, dar, de fapt, nu la o plantă se gândește, ci, poate, la o ființă delicată, gingașă, pe care o aseamănă cu o floare. Poetul se teme că această „floare”, probabil o fată, pe care o compară cu o lumină, ar putea fi răpită din locul ocrotit în care se află, „lâng-o tulpină”. Totuși, nu cutează să o culeagă, de frică să nu o strice. În aceste versuri, cuvântul „floare” este o metaforă.

Metafora este o figură de stil prin care se trece de la sensul obișnuit al unui cuvânt la alt sens, prin intermediul unei comparații subînțelese. Metafora este un mijloc folosit adesea de scriitori, în special de poeți, pentru a ne prezenta în mod plastic și sensibil imagini și sentimente.

Deseori, metafora poate sta la baza unor ghicitori din folclor:

*Curelușă unsă,
Pe sub pământ ascunsă.*

*Are foi și nu e pom.
Îți vorbește ca un om...*

*Ștergar vărgat,
Peste mare aruncat.*

*Șade moșul în cămară,
Cu mustățile afară.*

*Baba mea cu părul breaz¹,
Numai iarna are haz².*

Teme:

1. Învățați ghicitorile de mai sus.
2. În limba maghiară cunoașteți ghicitori bazate pe o metaforă? Tradu-ceți-le în limba română și observați dacă românește ghicitorile ma-ghiare au sau nu au înțeles.

Unele nume de persoane ca următoarele, pot fi considerate tot metafore (nume de flori și animale cu care sunt comparate persoanele respective):

*Florica, Narcisa, Crizantema, Romanița, Brândușa, Mugur,
Ciocârlie, Păun, Vulpe.*

Brândușe

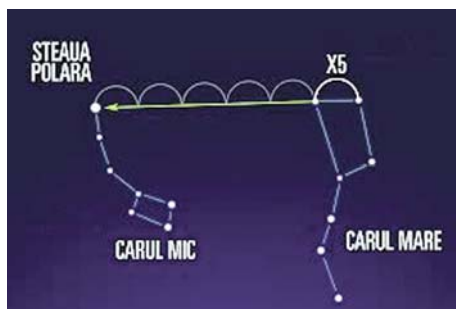
Narcise

¹tűzdelt; ²móka

Metafore sunt și numele constelațiilor¹:

Balanța

Carul-Mare, Carul Mic

Și unele nume de plante sunt metafore:

ciuboțica-cucului²

rochița-rânduncii⁴

gura-leului³

Rețineți!

Cele mai multe nume de plante care sunt bazate pe o metaforă sunt substantive compuse și *se scriu cu liniuță* (linie de pauză): *floarea-soarelui*, *ceapaciorii*.

¹csillagkép; ²kankalin; ³tátika; ⁴apró szulák

Teme:

1. Căutați corespondentul în maghiară al următoarelor nume de plante, apoi identificați-le (folosiți imaginile de pe internet):

ochiul-boului, sângele-voinicului, condurul-doamnei, trei-frați-pătați, pintenul-cocoșului, limba-mielului, coada-șoricelului, coada-calului.

2. Citiți cu voce tare următoarele versuri populare. Recunoașteți metaforele și observați din ce domenii ale mediului înconjurător (plante, animale, obiecte și articole folosite de om) fac parte acestea?

*Măi, bădiță, floare dulce,
Unde te-aș găsi te-aș smulge...*

*

*Mândră, mândrulița mea,
Florică gingășea,
Sprâncenele dumitale
Pană de privighetoare...*

*

*Frunzuliță, foi de fragă,
Cum să-ți zic, mândruțo, dragă?
Să-ți zic mândră floare albă,
De micuță mi-ai fost dragă.
Să-ți zic fir de crin bătut,
De micuță mi-ai plăcut.
– Dar eu, neică, cum să-ți zic?
Să-ți zic fir de siminic¹,
Că de mic ai fost voinic.
Să-ți zic firicel de brad,
Că de mic tu mi-ai fost drag.*

*

*Tinerețe, haine scumpe,
Purta-v-aș și nu v-aș rupe;
Bătrânețe, haine grele,
Mult aș da să scap de ele.*

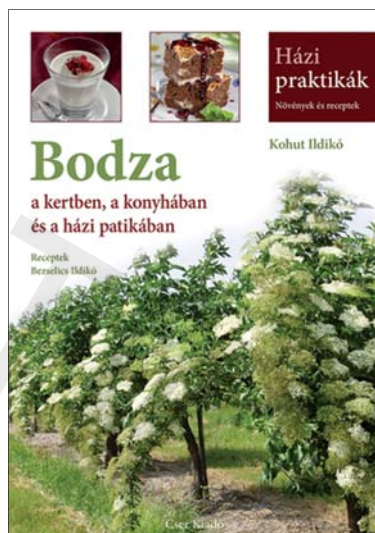
¹szalmagyopár

COMPUNERE

Compunere cu titlul dat – Leacuri naturale

Alcătuiești o compunere cu titlul *Leacuri naturale. Plante medicinale din țara noastră*. Folosești argumentele de mai jos și denumirile metaforice de plante, pe care le-ai învățat. Cel mai la îndemână ar fi să prezentați cum folosiți voi înșivă, în familie, plantele medicinale.

Plantele medicinale, de mii de ani, reprezintă leacuri pentru vindecarea unor boli trupești sau sufletești. Știința medicală care se bazează pe folosirea plantelor medicinale se numește fitoterapie. În România, cresc circa 3600 de specii de plante cu proprietăți medicinale confirmate. În lumea modernă, cei care vor să-și aline suferințele, se apleacă tot mai des asupra acestor vegetale tămăduitoare. Medicina este din ce în ce mai atentă la valorile curative¹ ale plantelor medicinale.

Teme:

1. Citiți povestea „Fata din soc” de Hans Christian Andersen, în care este vorba despre un băiețel care a răcit, iar mama sa îl vindecă cu ceai de soc. Faceți cercetări pe internet sau interesându-vă de la părinți și bunici, despre planta numită soc și proprietățile sale.
2. Traduceți în limba română coperta de carte alăturată.

¹gyógyhatású

SCRIITORI ROMÂNI

Vasile Alecsandri

Scriitorul **Vasile Alecsandri** s-a născut în 1821, în orașul *Bacău*, în familia unui boier înstărit. Primii ani de învățătură, după obiceiurile acelor timpuri, i-a primit acasă, apoi a plecat la Iași, iar mai târziu la Universitatea din Paris. Încercările sale de a absolvi mai întâi facultatea de medicină, iar apoi de drept, nu au reușit. Revinând la Iași, Alecsandri începe să colaboreze la revista „*Dacia literară*”. Succesele în activitatea literară conduc la aceea, că peste un an tânărul de douăzeci de ani este numit director al teatrului din Iași. Participă activ la viața politică a țării. În anul 1848, Alecsandri participă la mișcarea revoluționară îndreptată împotriva domnitorului Moldovei, Mihail Sturdza. Poezia scrisă de Alecsandri, „*Deșteptarea României*”, a stârnit un puternic ecou în societate. Atunci când autoritățile¹ au început să îi aresteze pe revoluționari, Alecsandri a fost nevoit să emigreze în străinătate. După războiul din 1877, când România își câștigă independența față de turci, Alecsandri rămâne la Paris, în postul de ministru al Regatului României.

Fotografie din arhiva
Academiei Române

Vasile Alecsandri

Alecsandri a iubit mult călătoriile. Astfel, în vara anului 1853, pornește spre sudul Franței, într-o călătorie spre Pirinei, Marsilia, Gibraltar, Tanger, Africa, Madrid, o călătorie care va lăsa urme în creația sa poetică.

Alecsandri printre primii a atras atenția asupra bogăției folclorului românesc. A cules și a prelucrat² numeroase creații folclorice. Are o activitate scriitoricească bogată, a scris poezie, proză, piese de teatru, nuvele.

„*Bardul de la Mircești*”, cum era numit Alecsandri, după moșia sa Mircești, unde și-a petrecut o parte importantă a vieții, a decedat în anul 1890.

¹hatóság; ²feldolgozott

Opere importante ale lui Vasile Alecsandri:

- *Balade, cântece bătrânești* (Miorița, Mănăstirea Argeșului)
- *Doine și lăcrămioare* (Cucul, Turturica, Fata ardeleană)
- *Hore* (Baba și fata, Nevasta harnică, Ungureanul)
- *Pasteluri* (Iarna, Malul Siretului)
- *Ostașii noștri* (Peneș Curcanul, Sergentul)
- *Comedii* (Chirița în provincie, Iașii-n carnaval)
- *Drame istorice* (Despot Vodă, Ovidiu)

Rețineți!

Numele acestui autor român nu se scrie cu litera „x” (Alexandri), ci în forma în care el însuși și l-a ortografiat, adică Alecsandri.

Întrebări:

1. Unde s-a născut Vasile Alecsandri, în ce an și câți ani a trăit el?
2. Căutați pe hartă locul nașterii lui Alecsandri. În ce zonă a României este această localitate?
3. Care a fost atitudinea lui Vasile Alecsandri în timpul Revoluției de la 1848 în Moldova?
4. Cum mai e numit poetul Vasile Alecsandri? Interesați-vă ce înseamnă cuvântul *bard*, (pe care îl folosește și Arany János, în balada *A walesi bárdok*.)

Vasile Alecsandri Toamna țesătoare (fragment)

Toamna mândră, harnică
Și de bunuri darnică
A-mpărțit a ei comori:

Frunza-i dat-au vântului,
Iar roada pământului
Dat-o-au la muncitori.

Dat-au in pentru ștergare
Și porumb pentru coșare
Plin de ținte aurii,
Și toți strugurii de vie
Pentru dalba veselie
De la nunți și cumătrii.

Dat-au încă pentru coasă
Iarba-i verde și frumoasă
Care-n mai au înflorit;
Ș-a ei paseri cântătoare,
Ș-a ei șiruri de cucoare
Tainicului Răsărit.

Ș-au rămas, sărmana, goală,
Pe când viforul se scoală
Aducând gerul de an! ...
Ce-a să facă ea la iarnă?
Norii vin ca să aștearnă
Pe câmpii un lung troian¹.

Vai de ea! ... Ce-a să devie
Sub cumplita vijelie
Care suflă oțerit²
Peste văile uscate,
Peste apele-nghețate,
Peste codrul desfrunzit?

Dar nu-i pasă! ... Cât e soare,
Toamna, mândră țesătoare,
Pune furca³-n brăul ei,

¹hó bucka; ²szidván; ³guzsaly

Ca să toarcă și să țese
Pânză lată-n ițe¹ dese
De-nvălit umerii săi.

[...]

Iar românul cu drag spune:
„Doamne! fă încă-o minune!
Scoate-o fată-n calea mea,
Ca și toamna harnică
Și de suflet darnică,
Să-mi fac traiul meu cu ea!

Rețineți!

Vasile Alecsandri a fost primul scriitor care a adus un premiu internațional literaturii române: Premiul de la Montpellier, Franța, acordat la 7 mai 1878. Premiul a fost conferit poemului „Cântecul gintei latine”, scris de Vasile Alecsandri.

¹szálak

Poezia Toamna țesătoare ne prezintă anotimpul toamna printr-o personificare. Toamna este prezentată ca o femeie harnică și darnică, ea își împarte roadele muncii naturii întregi și tuturor oamenilor. Este comparată cu o țărăncă dintr-o comunitate tradițională care desfășoară activități deosebit de importante pentru familiile de odinioară: toarce cu furca, țese, croiește și coase cămăși pentru cei dragi. Poetul o descrie în final ca pe o soție ideală, la care aspiră toți feciorii, pentru a-și duce traiul împreună.

Întrebări:

1. Despre ce este vorba în poezia Toamna țesătoare?
2. Cum puteți explica titlul poeziei?
3. Ce figuri de stil folosește poetul (epitete, comparații, personificări, metafore)?
4. Ce dorință își exprimă poetul în ultima strofă? Numai în numele său se adresează el lui Dumnezeu? Ce semnifică aici substantivul la singular „românul“?

Știați că...

Casa memorială Vasile Alecsandri de la Mircești este un **muzeu** înființat în casa în care a locuit scriitorul Vasile Alecsandri, în satul Mircești din județul Iași. Conacul familiei Alecsandri a fost construit între anii 1861–1867, după propriile planuri ale poetului și sub atenta supraveghere a Paulinei Alecsandri, soția poetului. Sunt expuse aici obiecte de mobilier originale (birou, pianină, oglindă, dulap, paturi), picturi și fotografii de familie, stampe, fotocopii după manuscrise, scrisori, ediții de opere, documente originale, diferite obiecte cu valoare memorială.

Casa memorială Vasile Alecsandri

Teme:

1. Alecsandri folosește următoarele structuri verbale inversate:
 - Dat-o-au la muncitori...
 - Dat-au în pentru ștergere...
 - Dat-au încă pentru coasă
2. Scrieți în caiete forma verbală cu topica (ordinea cuvintelor) folosită de obicei în limba română contemporană.
3. Înlocuiți următoarea formă verbală regională de mai jos cu verbul „a deveni” la un timp corespunzător, folosit în limba română contemporană:

Ce-a să devie...

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

Hora De la Hora satului...

Hora este un dans popular tradițional, prezent cu acest nume în folclorul din România, din Moldova, din Bulgaria și chiar din Israel. Dansatorii, bărbați și femei, se prind de mâini și formează un cerc, în mijlocul căruia se află muzicanții. Hora e un dans relativ¹ simplu, a cărui frumusețe stă în faptul că dansul reunește într-un cerc mare întreaga adunare. Dansatorii pot fi oricât de mulți, depinde de locul în care se încinge hora. Ei se țin de mână, făcând trei pași în diagonală în față, stâng-drept-stâng, urmați de bătaie cu dreptul, apoi în spate, trei pași drept-stâng-drept, bătaie cu stângul, totodată învârtind cercul horei la stânga sau la dreapta. Uneori, participanții cântă cu toții versurile cântecului, fiind acompaniați de instrumentiști. Țambalul, vioara, viola, acordeonul, contrabasul, saxofonul, trompeta sau naiul sunt instrumente care acompaniază de obicei hora.

În trecut, duminica și de sărbători, locuitorii satelor românești se adunau într-un loc anume din centrul satului, unde cei tineri jucau hora și alte dansuri populare, iar ceilalți săteni îi priveau, stăteau de vorbă, *puneau țara la cale*. Acest eveniment purta numele de **Hora satului**. În multe locuri din zonele vestice ale teritoriilor² locuite de români, evenimentul se numea „*la joc*“.

Deși azi locuitorii așezărilor rurale³ nu mai practică această tradiție, unele organizații locale încearcă să readucă atmosfera⁴ de la Hora satului și în lumea modernă, organizând „întâlniri ale fiilor satului“.

*Hora satului, la Drăguș,
județul Sibiu, în anii 1940*

*Reînvierea tradiției,
în anii 2010*

¹viszonylag; ²területek; ³vidéki települések; ⁴hangulat

Teme:

1. Credeți că este o idee bună reînvierea¹ unor vechi tradiții populare, cum e Hora satului? De ce? Argumentați cu exemple din localitatea voastră.
2. Comparați cele două fotografii de mai sus. Ce puteți spune despre ele?
3. Recunoașteți denumirile de instrumente din text și găsiți corespondentul lor în maghiară.
4. Ce dansuri populare ori strigături cunoașteți din localitatea voastră? Colecționați strigături.
5. În localitatea voastră se organizează întâlniri cu scopuri culturale, festivaluri tematice, zile dedicate anumitor evenimente, precum următoarele? Prezentați în scris un astfel de eveniment, la care ați participat.

- Festivalul castraveților
- Festivalul pogăcițelor
- Întâlnirea fiilor satului
- Ziua roadelor
- Zilele limbii române
- Festivalul naționalităților
- Zilele teatrului pentru elevi
- Festivalul Perinița
- Festivalul gastronomic

Știați că...

Hora satului a constituit un prilej de inspirație pentru scriitori, poeți, pictori. O pictură importantă a tezaurului artelor plastice românești este „*Hora de la Aninoasa*“, a pictorului român **Theodor Aman** (20 martie 1831–19 august 1891).

¹újjáéledés

Teme:

1. Tabloul lui Theodor Aman a fost sursa de inspirație pentru cântecul „În sat, la Aninoasa...”. Căutați acest cântec pe *internet*, ascultați-l și povestiți despre ce e vorba în el.
2. Comparați tabloul „Hora de la Aninoasa” de **Theodor Aman** cu litografia „A Csárdás” a artistului maghiar **Lotz Károly**. Căutați pe *internet* în ce perioadă au fost realizate cele două tablouri. Ce credeți, de ce sunt asemănătoare?

... la Hora Unirii

Rețineți!

În anul 1859, la 24 ianuarie, cele două principate române, Moldova și Muntenia, se unesc și formează o singură țară: România. Cu această ocazie, Vasile Alecsandri scrie o poezie sărbătorească, iar compozitorul Alexandru Flechtenmacher compune o melodie pentru ca versurile să devină cântec. Așa a luat naștere Hora Unirii, un cântec însoțit de dans în cerc, foarte drag românilor. Hora Unirii e cunoscută, cântată și jucată de românii de pretutindeni, în fiecare an, la 24 ianuarie, de Ziua Unirii.

Vasile Alecsandri

Hora Unirii

Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inimă română,
Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României!

Iarba rea din holde piară!
Piară dușmănia-n țară!
Între noi să nu mai fie
Decât flori și omenie!

Măi muntene, măi vecine
Vino să te prinzi cu mine
Și la viață cu unire
Și la moarte cu-nfrățire!

Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește!

Amândoi suntem de-o mamă,
De-o făptură și de-o seamă.
Ca doi brazi într-o tulpină,
Ca doi ochi într-o lumină.

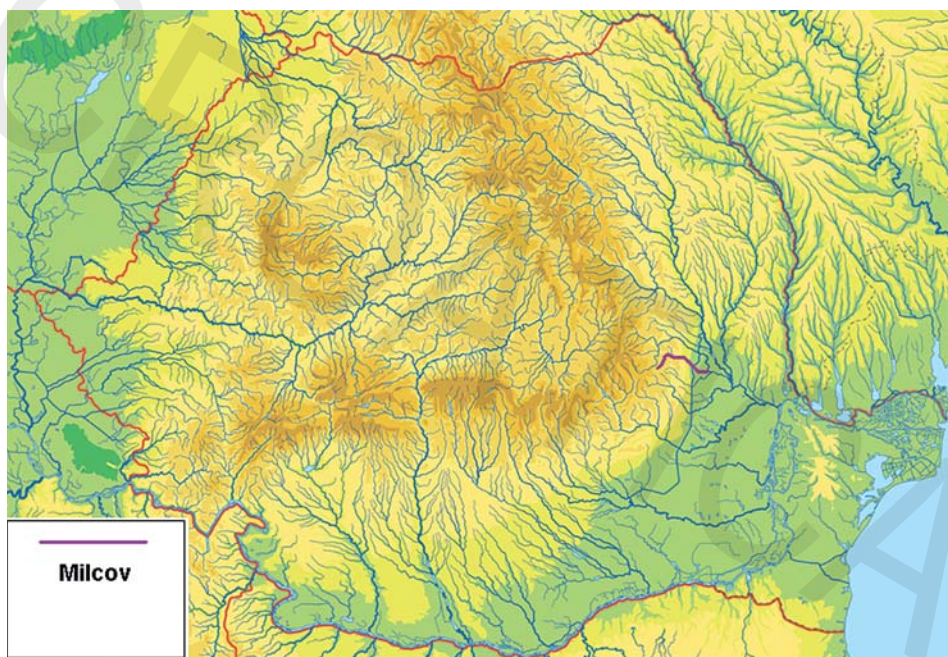
Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă-n lume.
Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
În noi doi un suflet bate!

Vin' la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr-o sorbire,
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare,

Și să vadă sfântul soare
Într-o zi de sărbătoare
Hora noastră cea frățească
Pe câmpia românească!

Știați că...

Râul Milcov reprezintă granița naturală dintre Moldova și Muntenia? Căutați-l pe harta fizică a României și urmăriți-i cursul.

Teme:

1. Învățați poezia pe de rost.
2. Ascultați împreună cu întreaga clasă cântecul *Hora Unirii*.

STIL ȘI COMUNICARE

Stilurile funcționale ale limbii literare

Stilurile funcționale sunt forme particulare ale limbii literare, care asigură comunicarea în condiții specifice. În limba română, există cinci *mari stiluri funcționale*:

1. **beletristic** (artistic sau literar),
2. **colocvial**,
3. **tehnic-științific**,
4. **oficial** (juridico-administrativ),
5. **jurnalistic** (publicistic).

Stilul beletristic (artistic sau literar) – îl găsim în operele literare, are funcție emotivă și poetică, are figuri de stil, expresivitate, ambiguitate.

Exemplu:

Fram stătea în mijlocul arenei, alb ca zăpada, uriaș și neclintit. Tot așa stau frații lui din țara zăpezilor veșnice, pe insulele de gheață plutitoare, când se înalță să privească la alți urși albi, care se depărtează pe alte insule plutitoare. Stătea și se uita în gol. Aplauzele s-au potolit. Acum toți așteptau. Înțelegeau că Fram pregătește ceva nou. Fără îndoială, un număr mai greu decât toate. Altă dată începea mai repede.

– Mofturi¹! Privește la el câte nazuri² mai face! glăsui pițigăiat³ una din cele două cucoane.

Petruș abia se stăpâni, frământându-se pe loc și mușcându-și buzele. Fetița cu ochi albaștri le fulgeră și ea cu privirea, dar nu rosti nimic. Simțea pe umăr mâna bunicului...

(Cezar Petrescu – Fram, ursul polar.)

Teme:

1. Argumentați că textul e scris în *stil beletristic*.
2. Traduceți textul în limba maghiară.

¹szeszélyek; ²rosszalkodik; ³élesen

Stilul colocvial (familiar, oral) – folosește dialogul ca modalitate de expunere, are spontaneitate, oralitate, folosește diminutive, onomatopee.

Exemplu:

Să ne apucăm de treabă! Ce spuneiți despre un brad împodobit cu buchețele ori săculeți cu lavandă? Ce miros, ce aromă... Am de gând să încerc. De unde aș putea oare să găsesc niște lavandă, acum, în decembrie? Hmmm... O să încerc la piață. Taaare faină idee, nu-i așa?

Teme:

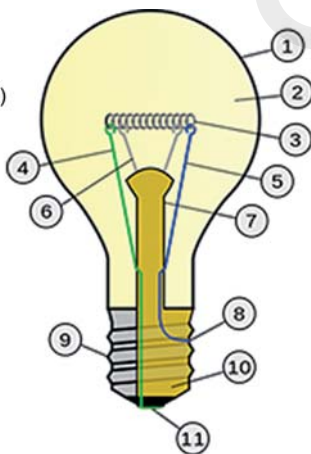
1. Argumentați că textul e formulat în *stil colocvial*.
2. Traduceți textul în limba maghiară.

Stilul tehnico-științific – este neutru, obiectiv, impersonal, nu are funcție emotivă sau poetică, are termeni de specialitate, neologisme.

Exemplu:

Primul bec a fost inventat în 1800, de Humphry Davy, un om de știință englez. El a inventat o baterie și a conectat la ea două fire și o bucată de carbon. Carbonul s-a aprins producând lumina. Această tehnică de obținere a luminii s-a numit arc electric. Se consideră însă că lumina electrică a fost inventată consecutiv de doi oameni: de Thomas Edison în SUA și de Sir Joseph Wilson Swan, în Anglia.

1. Balon de sticlă
2. Gaz inert (argon sau vid)
3. Filament
4. Fir de contact
5. Fir de contact
6. Suport de sârmă
7. Montură de sticlă
8. Contact lateral
9. Soclu filetat

Teme:

1. Argumentați că textul e scris în *stil tehnic-științific*.
2. Traduceți în limba maghiară cu ajutorul dicționarului termenii subliniați.

Stilul oficial/juridico-administrativ – este neutru, obiectiv, impersonal, are rol informativ, nu are funcție emotivă sau poetică, la nivel lexical are termeni de specialitate, neologisme.

Exemplu:

Art. 4. Statul coordonează și sprijină organizarea și funcționarea unităților de învățământ de pe teritoriul țării. Sprijinul acordat de stat nu afectează, în limitele legii, independența instituțională în organizarea și desfășurarea activităților specifice unităților de învățământ.

Art. 5. Activitatea de instruire și educație din cadrul unităților de învățământ se desfășoară potrivit principiilor Declarației Universale a Drepturilor Omului, ale Convenției cu privire la drepturile copilului și potrivit actelor normative generale și speciale.

(Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar)

Teme:

1. Argumentați că textul e scris în *stil juridic*.
2. Traduceți în limba maghiară termenii subliniați.

Stilul jurnalistic (publicistic) – are rol informativ, cuprinde cuvinte accesibile tuturor. Este caracteristic mass-mediei deoarece este destinat unui public eterogen, cu o pregătire profesională diferită sau cu diverse niveluri de cultură. Acest stil include o mare varietate de texte. Scopul pe care îl urmărește este unul de informare a publicului dar și de comentare a diverselor fapte de viață socială, de interes economic și politic pe înțelesul tuturor.

Exemplu:

Doi pui de leu de la Grădina Zoologică din Târgu Mureș, abandonati de mama lor după naștere, au fost adoptati de o cățelușă. Mama adoptivă nu doar că are grijă de ei, dar îi și hrănește. Puii de leu s-au născut în luna noiembrie a anului trecut, însă mama lor, Jessica, o leoaică de 8 ani, nu a mai vrut să aibă grijă de ei, respingându-i încă din primele momente de la aducerea lor pe lume. Îngrijitorii au fost nevoiți să găsească rapid o mamă adoptivă și să-i mute de lângă leoaică, pentru că există riscul ca aceasta să-i omoare. Au dat sfoară în țară¹ și au găsit o cățelușă maidaneză², care făcuse recent și pe care au adus-o la Grădina Zoologică ca să aibă grijă de cei doi pui de leu.

(Știrile PROTV)

Teme:

1. Argumentați că textul e scris în *stil jurnalistic*.
2. Traduceți în limba maghiară termenii subliniați.
3. Faceți rezumatul știrii de mai sus.
4. Scrieți o știre din viața voastră școlară.

Întrebări:

1. Cărui stil funcțional îi aparține poezia „Toamna țesătoare”? Argumentați clasificarea.
2. Ce credeți, mesajele, postările, e-mailurile cărui stil funcțional îi aparțin?
3. Credeți că este potrivit să folosim stilul colocvial în orice ocazie? Care sunt acele ocazii când nu ar trebui să folosim în vorbire un stil familiar?

Teme:

1. Citiți textul următor. Porniți o dezbatere în clasă cu privire la *stilul funcțional* în care poate fi încadrat acest text.
2. Evidențiați elementele prin care acest text poate fi considerat *jurnalistic*. Are și elemente tehnice? Care sunt acelea?

¹hirdetni; ²kores

Balena condamnată la singurătate

De cel puțin 20 de ani, o balenă călătorește prin oceane în căutarea unei perechi. Cântecul ei este însă prea ciudat pentru a putea atrage alte balene, pentru că are o frecvență unică. Aceasta este povestea celei mai singuratice balene din lume, care a fost identificată și monitorizată¹ din 1992, în nordul Pacificului. Ea nu seamănă deloc cu celelalte balene. Nu are prieteni. Nu are o familie. Nu aparține nici unui grup. Cântecul ei de singurătate este format din grupuri de două până la șase „șipete”, care durează între cinci și șase secunde. Dar vocea ei nu este ca a celorlalte balene. Este unică, pentru că în timp ce restul balenelor comunică pe frecvențe între 12 și 25 Hz, această balenă „cântă” la 52 Hz. „Este ca și cum ar spune: hei, sunt aici!”, explică dr. Kate Stafford, cercetător în cadrul Laboratorului Național de Mediu Marin din Seattle, SUA. Însă tocmai din cauza sunetelor pe care le emite², fiecare dintre cântecele ei disperate rămâne fără răspuns.

¹megfigyelve; ²hallat, kibocsát

COMPUNERE

Compunere după tabloul Hora Unirii, de Theodor Aman

Tabloul de mai jos este realizat de pictorul **Theodor Aman** și înfățișează o adunare de oameni în fața Școlii centrale din Craiova. Pictura reprezintă momentele de bucurie când craiovenii primesc vestea că cele două principate, *Moldova și Muntenia*, se vor uni, *formând o singură țară*.

Descrieți pictura folosindu-vă de următoarele întrebări:

- Unde se află orașul *Craiova*?
- La ce dată a avut loc *Unirea Principatelor Române*?
- În care parte a zilei are loc evenimentul?
- Care este „personajul principal” al tabloului?

- Ce credeți de ce pictorul a „fotografiat” evenimentul din plan îndepărtat?
- Ce activități fac oamenii din pictură?
- Prin ce își manifestă ei entuziasmul, veselie?
- Argumentați de ce poartă acest tablou numele de *Hora Unirii*.

Temă:

1. Alcătuiți o compunere în care să povestiți ce înseamnă pentru voi să trăiești într-o comunitate (clasă, școală, localitate, familie, comunitate etnică, religioasă, de limbă).

SCRIITORI ROMÂNI

Ioan Slavici

Ioan Slavici s-a născut în ziua de 18 ianuarie 1848 la Șiria, județul Arad, fiind al doilea copil al cojocarului Sava Slavici și al Elenei. A fost scriitor și ziarist. A decedat la 17 august 1925, la Crucea de Jos, în județul Vrancea.

Frecventează școala „greco-ortodoxă” din satul natal și urmează liceul din Arad. Susține bacalaureatul la Satu-Mare, iar în toamnă se înscrie la universitatea din Budapesta, apoi la cea din Viena. Pe când era student, a participat la înființarea societății studenților români din Pesta, numită „Petru Maior”. La Viena devine *prieten bun cu Mihai Eminescu*, împreună pun bazele *Societății Academice Sociale Literare „România Jună”*. Slavici vorbea cursiv limbile română, germană și maghiară. La finalul anului 1874, Slavici se stabilește la București. Lucrează ca profesor și ca redactor de ziar. Împreună cu *I. L. Caragiale* și *George Coșbuc* editează revista *Vatra*.

Ioan Slavici este considerat, alături de *Eminescu*, *Caragiale* și *Creangă*, cel de-al patrulea mare clasic al literaturii române.

Slavici a scris nuvele ca *Moara cu noroc*, *Popa Tanda*, *Budulea Taichii* și *Pădureanca*, precum și romane ca *Mara*, *Din bătrâni*. A cules și a publicat povești ca: *Zâna Zorilor*, *Florița din codri*, *Doi feți cu stea în frunte*.

Scormon

Cât e de lung gardul, de la porțiță până la cotitura¹ uliței, Sanda l-a măsurat, nici ea singură nu știe de câte ori, cu firul în mână. Jos, lângă porțiță, e vârtelnița² cu jirebia³ de tort⁴. Sanda ia capătul firului, îl sucește pe lângă cel dintâi par din gard, apoi merge lăsând firul printre degete, din par⁵ în par, până la stâlpul din

¹kanyar; ²rokka; ³gombolyag; ⁴szálak; ⁵sasfa

cotitură; acolo sucește firul încă o dată și iarăși se întoarce înapoi. Așa se urzește¹ pânda.

Din vale vine, un câine flocan, pe mijlocul uliței. Deodată, fața ei se însenină.

– Scormon! strigă ea cu bucurie, ca și când ar întâlni un vechi prieten.

Când auzi câinele acest cuvânt, sări iute la picioarele ei, apoi se ridică cu labele pe ea și iarăși îi cuprinse picioarele, sări împrejur vesel, începu să latre, să scheaune² și iarăși să-i lingă mâinile.

Păstor de oi

– Scormon! dragă Scormon! zise ea, plecându-se spre câine și netezindu-l. Cât e de slab, sărmanul! Unde e Pascu?

La auzul acestui nume, câinele începu să scheaune încet, mai tare, tot mai tare, în sfârșit el își ridică capul în sus și începu să urle.

– Bietul câine! cum urlă! zise ea înduioșată. Scormon, nu urla! urmă apoi, simțind că lacrimile îi vin în ochi. Cine știe, poate a și murit în cătănie³. Bietul câine! Trei ani vor fi la toamnă de când l-au dus în cătănie. Nu se mai aude nimic de el. Despre alții tot mai vine câte-o veste. Dar el n-are pe nimeni decât pe bietul acesta de câine, care piere de foame.

După aceea se ridică repede, intră în curte, în casă și ieși cu o bucată de mălai proaspăt.

¹fonni; ²nyafog; ³katonaság

– Scormon, ia, mănâncă! grăi ea, întinzându-i bucata. Câinele începu să mușine mălaiul.

– Mănâncă, Scormon, mănâncă! Sărmanul, cât e de slab: abia a mai rămas păr pe el! Mănâncă, Scormon!

– Unde e Pascu, Scormon? Câinele lasă bucata și iarăși începe a scheuna.

– A murit, știu c-a murit! câinele simte mai bine decât omul!

Naica Marta se opri la porțiță și stete uimită: Sanda ședea jos și netezea un câine străin.

– Ce faci tu, fată?

– A murit, mamă! știu c-a murit! Urlă câinele.

– Cine-a murit?

– Pascu! Ia, acesta e câinele lui.

– Care Pascu?

– Pascu, care era cioban.

– Aha, îmi aduc aminte, bălanul! răspunse naica Marta. Dar de unde știi tu?

– Urlă câinele, mamă. Să vezi. Scormon! Unde e Pascu?

– Da, nu e a bine! grăi naica¹ Marta într-un târziu. Dumnezeu să-i ierte păcatele! Era băiat bun. Nu mai știe nimeni să facă brânza cum o făcea el. Bietul câine, cum urlă!

„Cine știe? poate că nici n-a murit“, își zise Sanda. Parcă-i spunea un glas tainic³ că el trăiește.

Octav Băncilă – Ciobăniță cu fuior

Nicolae Grigorescu – Ciobănaș

¹ néni; ² titokzatos; ³ kereszteszódésben

Trei văi și trei dealuri, cale scurtă: cine o face în voie bună a sosit la Măciniș. Stâna e așezată tocmai în cruce³. Un nuc bătrân și stufos dă umbră păstorului. Berbecii sunt bătauși, mioarele sunt grase și mieii zburdalnici, dar păstorul totuși e tăcut. Scormon sare și se repede între berbecii care se bat în capete, despărțindu-i, apoi rămâne stând cu capul ridicat, ca să vadă dacă lupta e sfârșită.

Ignat Bendarik – Ciobănaș cu turma

Pascu nu-l vede. El se simte singur. Câtă vreme a fost în cătănie, adeseori și-a adus aminte de el. Scormon ridică capul, se ridică de tot, privește ciulind în vale, apoi, ca lăsat din pușcă, se duce peste gropi și tufișuri în jos. Pascu vede o femeie venind grăbită în sus. Scormon merge drept la ea, apoi joacă împrejurul ei, se tăvălește, latră, sare la ea și iarăși ia calea înapoi până la Pascu.

– Ce-i, Scormon? Cine e aceea? El ar spune dac-ar ști vorbi. Dar scheaună, sare, latră și iarăși fuge la Sanda, și de la Sanda la Pascu, și de la Pascu la Sanda.

Sanda se oprește cu obrajii aprinși înaintea lui Pascu. Pascu o vede și-și aduce aminte de ea. Sanda lui badea Stan.

– Mi-a spus Florea lui Butuc c-ai venit acasă! grăi Sanda înăbușită¹.

– Da! am venit acasă. Am turmă frumoasă. Patruzeci și șase de berbeci, o sută și zece și două de mioare și optzeci de miei.

El pleacă înspre turmă și Sanda în urma lui, iar Scormon, adunând turma, înaintea lor.

– Eu mă duc acasă! zise Sanda cu glas tremurător.

¹fojtott hang; ²kendő; ³homályosodni

– Te duci acasă?

– Da! mă duc! răspunse ea, plecând. Pascu plecă în urma ei. Acuma se opri Sanda.

– Dar unde ai plecat? o întreabă Pascu.

– Am fost numai iac-așa!

– Ce duci în cârpă²? Sanda privi la cârpă, apoi la Pascu. Ochii începură să i se împăienjenească³.

– Ți-am adus niște struguri! zise ea, fără ca să-și șteargă lacrima. Sărmanul Scormon, a venit la noi...

Mai departe nu putu vorbi. Pascu se simți că nu se mai știe... Fără de a putea să-și dea seamă în ce chip, el se trezi că o îmbrățișează pe Sanda. Scormon privea neclintit la ei.

*

În toamna viitoare, peste trei dealuri și trei văi, în umbra unui tei era o trochiță¹. Scormon e culcat lângă ea și privește în tăcere cum copilul se joacă cu mânuțele lui bombănind² vorbe de tainic înțeleș.

Rețineți!

Scormon e o nuvelă plină de armonie și echilibru, a cărei acțiune are loc într-un sat din Ardeal. Titlul este dat după numele câinelui Scormon, care are un rol principal, ilustrând legătura multiseculară dintre om și acest animal credincios. Sanda este o fată tânără care se ocupă cu muncile specifice mediului țăranesc în trecut: toarce și pregătește firele de lână pentru țesut. Apariția câinelui o face pe Sanda să se gândească la Pascu, oierul plecat de trei ani în armată, despre care nu se mai știa nimic. Și de data aceasta câinele are un rol precis: el este cel care face legătura între Pascu și Sanda. Acest lucru se întâmplă în partea a doua a nuvelei, când Pascu a revenit în satul său și se ocupă din nou de turma de oi.

Slavici ne arată frumusețea vieții oamenilor simpli, căldura lor sufletească. Autorul este un înfocat susținător al familiei. Acest lucru rezultă din finalul emoționant în care Sanda și Pascu au deja un copil de care are grijă câinele lor credincios, Scormon.

¹teknő; ²gügyög

Întrebări:

1. Ce informații ați învățat despre Ioan Slavici?
2. Unde s-a născut acest scriitor? Căutați localitatea **Șiria** pe hartă. Ce nume are această localitate în limba maghiară?
3. Care sunt cele mai cunoscute opere ale acestui scriitor transilvănean?
4. Despre ce este vorba în nuvela Scormon?
5. Câte personaje are nuvela? Care sunt acestea?
6. Ce muncă tradițională desfășura Sanda la începutul nuvelei?
7. Care era ocupația lui Pascu?
8. Câte părți distincte are lectura? Care e cea mai scurtă?
9. Nuvela are un sfârșit trist sau optimist? Argumentați răspunsul.

Rețineți!

În castelul Bohus, din Șiria, se află un muzeu memorial al lui Ioan Slavici. Dintre piesele expoziției permanente pot fi amintite: fotocopia extrasului de naștere al scriitorului Ioan Slavici, o notiță a sa, scrisă de mână la vârsta de 10 ani, fotocopii după actele de școală, diplomele obținute la absolvirea cursurilor liceale, la Arad și Timișoara, fotografii din perioada studiilor la Viena. O serie de obiecte ale scriitorului sunt păstrate aici, cum ar fi biroul său de lucru, manuscrise, ediții din operele sale.

Muzeul memorial Ioan Slavici

Interiorul Muzeului memorial Slavici din Șiria

Teme:

1. Citiți nuvela în clasă, pe roluri. Observați faptul că scriitorul Slavici păstrează elemente specifice ale graiului românesc vorbit în Câmpia Aradului. Ce astfel de elemente ați descoperit?
2. În text sunt cuvinte vechi și regionale ca: *jirebie*, *vârtelniță*, *câine flocan*, *cătănie*, *mălai*, *trochiță*. Căutați în dicționare aceste cuvinte. Găsiți-le sinonimele și corespondentele în limba maghiară.
3. Extrageți ideile principale și faceți în caiete *planul de idei* sau *rezumatul* nuvelei Scormon.
4. Lecția de față este ilustrată cu trei picturi ale unor artiști plastici din România. Faceți o paralelă între ele, scoateți în evidență aspectele comune, legate de tema tablourilor, de modul de realizare și demonstrați relația pe care o pot avea cu conținutul nuvelei Scormon.

Știați că...

- Numele câinelui *Scormon* vine din verbul „*a scormoni*”, adică a căuta, a scotoci, a săpa în pământ cu ghearele, după cum fac câinii deseori. Alte nume pe care românii le pun câinilor: *Azor*, *Balaur*, *Bubico*, *Grivei*, *Lupu*, *Ursu*, *Leu*, *Patrocle*, *Molda*, *Zambilica*, *Brândușa*. Căutați și voi nume de câini interesante.
- *Constelația Lira* este cunoscută de români cu denumirea populară „*Ciobanul cu oile*”. Steaua Vega este Ciobanul iar cele patru stele din jurul ei sunt Oile.

Ciobanul cu oile (constelația Lira)

Observatorul Astronomic¹ „Vasile Urseanu” și numele românești de pe bolta cerului

Observatorul Astronomic din București își datorează existența amiralului² **Vasile Urseanu** (1848–1926), care a construit clădirea interesantă în 1910, după ce a ieșit la pensie³ din profesia sa de marinar⁴. Urseanu a participat la *Războiul de Independență din 1877*. A fost unul dintre fondatorii primei Societăți Naționale de Navigație Maritimă. Mai târziu a fost numit comandant de divizie⁵ maritimă și a ajuns, spre finalul carierei militare, amiral. Trecut în rezervă, amiralul Urseanu s-a ocupat de cercetarea astrilor. După înființarea *Societății Astronomice Române*, Urseanu e ales *președintele* acesteia, la 27 ianuarie 1908. Amiralul îndrăgostit de bolta cerească a construit clădirea de pe actualul *bulevard Catargi, din București*, cu o cupolă special proiectată ce permitea cercetarea corpurilor cerești. Amiralul a dotat observatorul cu o lunetă⁶ Zeiss pentru urmărirea corpurilor de pe cer.

Observatorul construit sub formă de navă

Interior al Observatorului Astronomic

El spunea: „*Mi-am construit casa în formă de yacht, cu cupola de observator, ca în același timp când fac observații cu luneta pe bolta cerească, să am senzația că plutesc și pe mare...*”

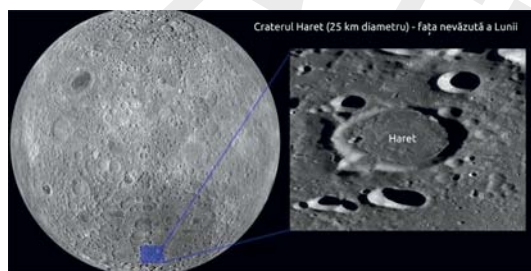
¹csillagvizsgáló; ²admirális; ³nyugdíj; ⁴tengerész; ⁵hadosztály parancsnok; ⁶távcső

La Observatorul astronomic, cu ajutorul lunetelor poți urmări corpurile de pe bolta cerească și poți afla că astronomii botează astrele cu numele unor oameni ce au avut o contribuție importantă în știință, artă, sau alt domeniu. Fiecare popor se mândrește cu oamenii lui de pe cer. O mare onoare este ca numele tău să fie purtat de o anumită formațiune¹ de pe o planetă. Onoarea este mare, dar nu ai cum să te bucuri de ea, pentru că toate formele de relief de pe planete poartă numele personalităților decedate. Asteroizii poartă și nume de persoane în viață, iar cometele², „vagaboandele”³ cerești, poartă numele descoperitorilor lor.

De exemplu, în aprilie 2008, un crater de 125 km în diametru⁴, situat pe planeta Mercur, a primit numele poetului român Mihai Eminescu.

Primul nume românesc de pe Venus este cel al scriitoarei Elena Văcărescu. Această scriitoare, descendentă⁵ a familiei boierești din Muntenia, a trăit în Franța. A fost poetă, prozatoare, autoare de piese de teatru în limba franceză.

*Singurul crater⁶ cu nume românesc de pe Lună se numește Haret, după matematicianul-astronom **Spiru Haret**. Haret a obținut doctoratul în astronomie la Paris și a ajuns ministru al educației⁷ din România. Craterul Haret are 29 km în diametru și se află în emisfera ce nu se poate vedea de pe Terra, aproape de polul sud al Lunii.*

Românii se pot mândri cu câțiva asteroizi⁸ numiți în cinstea unor oameni de știință și artiști români. *Asteroizii* sunt corpuri cerești mici, care *se rotesc în jurul soarelui*. Primul asteroid ce poartă numele unui artist român este *Brâncuși*. *Sculptorul român **Constantin Brâncuși*** cunoscut în toată lumea pentru lucrările sale ca *Masa tăcerii*, *Poarta sărutului*, *Coloana infinitului*, este cel după care a fost numit un asteroid care se rotește liniștit în jurul Soarelui, cine știe de când! A fost descoperit în 1971. Asteroidul face o rotație în jurul Soarelui o dată

¹képződés; ²üstökös; ³vándor; ⁴átmérő; ⁵leszármazott; ⁶kráter; ⁷oktatási miniszter; ⁸kisbolygók

la 3,16 ani și se poate apropia la milioane de km de Terra. Diametrul său este estimat între 4 și 9 km. *Un alt asteroid de pe cer poartă numele România.* Alți doi asteroizi au numele *Salonta* și *Transylvania*. Au fost descoperiți la observatorul astronomic *Konkoly Thege Miklós*, din *Ungaria*.

Întrebări:

1. Care era ocupația lui Vasile Urseanu și care era pasiunea lui?
2. De ce are Observatorul astronomic din București formă de yacht?
3. Ce instrument se folosește pentru urmărirea corpurilor cerești?
4. Cum putem numi cu un singur cuvânt planetele, meteoriții, asteroizii, cometele?
5. Ce credeți, de ce sunt numite cometele¹ „vagaboande cerești”? Interesați-vă de la profesorul de geografie!
6. Ce nume de personalități românești poartă corpurile de pe bolta cerească? Spuneți câteva cuvinte despre fiecare.

Rețineți!

Denumirile planetelor din sistemul nostru solar sunt de origine greacă și latină și reprezintă numele zeilor din religia politeistă² greco-romană.

- **Mercur** – a primit *numele mesagerului*³ *zeilor*, pentru că se deplasa foarte repede pe cer. Mercur aleargă repede printre stele pentru că este *cea mai apropiată planetă de Soare*.
- **Venus** – este botezată *după zeița iubirii la romani* pentru că este *cel mai strălucitor astru* de pe cer (după Soare și Lună).
- **Marte** – culoarea roșiatrică a planetei i-a inspirat pe romani să îi dea *numele zeului războiului*.
- **Jupiter** – poartă *numele celei mai importante zeități din mitologia romană*. Probabil că numele a fost ales datorită strălucirii mari și constante⁴ a planetei.

¹üstökösök; ²többitenhitű vallás; ³hírnök; ⁴állandó

- **Saturn** – era ultima planetă cunoscută de către cei din antichitate, se mișca lent printre stele și a inspirat celor de atunci trecerea lentă a timpului. Ca urmare i-au dat numele de „Saturn“, *părintele timpului*, primul locuitor al Olimpului și tatăl lui Zeus.
- **Uranus** – este *zeul grec al cerului*.
- **Neptun** – este *zeul mărilor la romani*.
- **Pluto** – este cea mai îndepărtată planetă de la Soare. În mitologia romană, Pluto era *zeul infernului*¹.
- Pământul este singura planeta al cărui nume nu vine din mitologia greco-romană. Numele latin al planetei este Terra. În română, numele planetei noastre Pământ vine de la cuvântul latin *pavimento*, care însemna pardoseală, podea de pământ bătătorit. Planeta noastră este a treia de la Soare și a cincea ca mărime din sistemul solar². Diametrul Terrei este cu 100 de km mai mare decât cel al lui Venus.

Teme:

1. Alcătuiți familia de cuvinte a termenului „pământ“. Găsiți cel puțin câte două substantive, adjective și verbe. Nu uitați de derivarea cu prefixe! Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare cuvânt din familia lui „pământ“.
2. Citiți mai multe despre zeii care au dat nume planetelor, în volumul „*Legendele Olimpului*“ de **Alexandru Mitru**.

¹pokol; ²naprendszer

3. Organizați în școala voastră *Ziua astronomiei*. Concepeți un program atractiv, în care colegii din clasele mai mici să afle și să exerseze: numele planetelor în limba română, originea acestor nume, numele constelațiilor, informații despre observatoare astronomice din România și Ungaria.

Știați că...

Planeta Venus este numită de poporul român *Luceafăr*? Acest cuvânt provine din latină, precum și *a luci*, *a străluci*, și se leagă de faptul că Venus se vede pe cer ca o stea deosebit de luminoasă, strălucitoare. Cea mai importantă poezie a lui *Mihai Eminescu* poartă titlul *Luceafărul*.

STIL ȘI COMUNICARE

Stilul oficial – administrativ. Cererea

Acest stil îndeplinește *funcția de comunicare în cadrul relațiilor oficiale*.

Compunerile cu destinație oficială sunt: **darea de seamă**¹, **procesul-verbal**², **autobiografia**³, **cererea**⁴, **declarația**⁵, **curriculum vitae**, **scrisoarea de intenție**⁶.

Caracteristicile generale ale stilului oficial – administrativ sunt:

- stricta respectare a normelor limbii literare: corectitudinea fonetică, gramaticală, ortografică, lexicală și grafică;
- caracterul obiectiv, impersonal, comunicările (scrise sau orale) sunt neutre, lipsite de încărcătura afectivă;
- accesibilitatea, claritatea și precizia, comunicările oficiale nu permit decât o singură interpretare;
- obligativitatea unor forme specifice și utilizarea unor clișee lingvistice (terminologie specifică) de tipul: *Subsemnatul...*, *În conformitate...*, *Conform hotărârii...* etc.

Cererea

Cererea este o scrisoare prin care se solicită un drept legal. Se mai numește și **petiție**, iar persoana care înaintează cererea se numește petiționar⁷ sau solicitant⁸. Cererea poate fi *oficială sau personală*.

Forma de redactare a cererii este următoarea:

- *formula de apel* (de adresare) menționează funcția conducătorului unității căreia i se adresează cererea, însoțită de cuvântul: *Domnule Președinte, Doamnă Directoare, Domnule Primar,*
- *textul scrisorii* (cererii) se scrie în centrul paginii.

¹jelentés; ²jegyzőkönyv; ³önéletrajz; ⁴kérvény; ⁵nyilatkozat; ⁶szándéknyilatkozat; ⁷kérelmező; ⁸kérve-nyező

- *introducerea* începe cu expresia *Subsemnatul(a)*, urmată de *numele, prenumele, locul de muncă, calitatea, adresa petiționarului*.
- *concluzia* este al doilea element al textului cererii și constituie obiectul acesteia.
- *încheierea* poate fi formulă de respect, de mulțumire sau de salut;
- *semnătura* solicitantului se amplasează sub text, spre dreapta;
- *adresarea* scrisorii se face în subsolul paginii, realizată prin completarea formulei inițiale cu denumirea unității: Doamnei Director al Școlii Generale Românești „Lucian Magdu”, Bătania
- *data* se amplasează *la stânga, sub text*.
- Pentru cereri se folosesc coli A4.

În scrisorile oficiale, se folosesc următoarele prescurtări:

- BI** – buletin de identitate
- CI** – card de identitate
- CNP** – codul numeric personal
- CV** – curriculum vitae (autobiografie)

Tipuri de cereri

Cerere de angajare

Domnule Director,

Subsemnatul, Ioan Petrușan domiciliat în Giula, str. Porumbeilor, nr.4, bloc C3, etaj 2, apartament 12, telefon nr. 72 345 123, de profesie medic veterinar, vă rog respectuos a-mi aproba angajarea în cadrul firmei pe care o conduceți. Menționez că am o vechime în această profesie de 10 ani, am lucrat în cadrul spitalului veterinar, secția animale de companie, conform CV-ului atașat.

La ultimul loc de muncă am încetat activitatea cu data de 10 aprilie 2015.

Data: 30 mai 2015

Semnătura

Domnului Director al Firmei de creștere a câinilor de rasă „Ciobănescul românesc”

Teme:

1. Copiați la xerox, apoi completați cererile de mai jos.

CERERE DE ÎNSCRIERE LA CURS

Subsemnatul
având funcția de
domiciliat în
posesor al BI/CI seria nr. eliberat de la data de
CNP prin prezenta vă rog să mă înscrieți la cursul
.....

Tel / Fax
E-mail

DATA SEMNĂTURA

Anexez la prezenta următoarele acte:
(după caz):

Copie după actul de studii;
Copie după BI/CI;
CV conform model.

Nr. de înregistrare/Data
Unitatea de învățământ
(denumirea, localitatea, județul, codul SIRUES)

CERERE
pentru acordarea sprijinului financiar în cadrul Programului național de protecție socială „Bani de liceu”

1. Subsemnatul/Subsemnata, fiul/fiica lui și al/a
(numele, inițiala tatălui, prenumele)
domiciliat/domiciliată în
(str., nr., bl., sc., et., ap., județul/sectorul, localitatea)
cod poștal nr. cod numeric personal CI/BI telefon/fax e-mail
elev/elevă la din localitatea județul
(unitatea de învățământ)

2. Formulați o *cerere* către profesorul de educație fizică, prin care să solicitați înscrierea în echipa de baschet a școlii.

COMPUNERE

Constelații

Alcătuiești o *compunere* cu titlul *Constelații care strălucesc deasupra noastră*.

Folosești cunoștințele dobândite la lecția despre Observatorul astronomic, indicațiile de mai jos și denumirile metaforice ale constelațiilor, în limba română:

Privește cerul într-o seară senină și vei vedea câteva mii de stele. Vei observa că nu sunt dispuse uniform¹ pe cer, nu au aceeași strălucire și dacă te străduiești poți identifica stele care par aranjate în anumite forme. Poți vedea foarte ușor forme geometrice, dar în trecut oamenii și-au imaginat că văd diferite animale, obiecte sau eroi din povești.

¹egyformán

SCRIITORI ROMÂNI

Traian Dorz

Învață de la toate

Învață de la apă să ai statornic drum,
Învață de la flăcări, că toate-s numai scrum.
Învață de la umbră să taci și să veghezi,
Învață de la stâncă cum neclintit să crezi.
Învață de la soare cum trebuie să apui,
Învață de la piatră, cât trebuie să spui.
Învață de la vântul ce adie pe poteci,
Cum trebuie prin lume de liniștit să treci.
Învață de la toate, că toate-ți sunt surori,
Cum trebuie să treci frumos prin viață, cum poți frumos să mori.
Învață de la vierme, că nimeni nu-i uitat,
Învață de la nufăr să fii mereu curat.
Învață de la flăcări ce avem de ars în noi,
Învață de la ape să nu dai înapoi.
Învață de la umbră să fii smerit ca ea,
Învață de la stâncă să-nduri furtuna grea.
Învață de la soare, ca vremea să-ți cunoști,
Învață de la stele, că-n cer sunt numai oști.
Învață de la greier, când singur ești să cânti,
Învață de la lună, să nu te înspăimânți.
Învață de la vulturi când umerii ți-s grei,
Și du-te la furnică să vezi povara ei.
Învață de la floare să fii gîngăș ca ea,
Învață de la oaie să ai blîndețea sa.
Învață de la păsări să fii mai mult în zbor,
Învață de la toate, că totu-i trecător.
Ia seama fiu al jertfei prin lumea care treci,
Să-nveți din tot ce piere, cum să trăiești pe veci!

Traian Dorz s-a născut în 1914, în satul *Livada Beiușului*, comuna *Mizieș*, județul Bihor, ca singurul copil al soților Constantin și Maria, buni gospodari în satul lor. Mersul cu vitele la păscut, încă de la vârsta de 5–6 anișori, participarea la muncile câmpului alături de adulți, singurătatea și lipsa iubirii celor din jur, i-au influențat sufletul. Fiind singurul copil la părinți, aceștia vroiau să-l vadă un bun gospodar la casa lui. Copilul însă, se simțea născut pentru altceva, mai bun. Iubea cartea, citise tot ce era de citit în micuța

bibliotecă a școlii. La terminarea celor 7 clase primare, după examenul susținut la Beiuș, în 7 iunie 1930, copilul Traian Dorz a primit ca premiu *cartea cu învățături creștine „Corabia lui Noe”*, scrisă de *preotul Iosif Trifa*. Cartea l-a impresionat puternic, schimbându-i sensul vieții. După acest moment, abia trecut de 15 ani, începe să scrie *poezii creștine și povestiri religioase*, care i se publică în ziare creștine. La vârsta de 18 ani, părinții l-au silit să se căsătorească, crezând că în felul acesta îl vor lega mai strâns de gospodaria lor. După doi ani însă, este chemat de preotul Iosif Trifa la Sibiu, pentru a-l sprijini în munca de redactare a publicațiilor creștine. Dorz scrie intens. Îi apar mai multe volume de poezii. În timpul regimului comunist, Traian Dorz este arestat și închis în mai multe rânduri pentru *activitatea sa misionară*.

A scris peste 4000 de poezii grupate în 29 de volume; 7000 de proverbe versificate și comentate, grupate în 7 volume. A scris și *literatură creștină pentru copii*. Unele versuri le-a pus pe muzică. Traian Dorz este printre cei mai mari poeți creștini de limbă română. Operele sale în versuri și proză sunt scrise într-un limbaj simplu, cald, accesibil tuturor. A fost membru până la moartea sa din anul 1989, al grupării creștin-ortodoxe „Oastea Domnului”.

Întrebări:

1. Ce credeți, cui îi este adresată această poezie, cine sunt cei îndemnați să învețe?
2. Care trăsături omenești sunt amintite în poezie?

3. De la care fenomen sau element natural, dintre cele enumerate de poet, credeți că ar trebui să învățați în primul rând câte ceva, care sunt calitățile care vă lipsesc?
4. Care este concluzia poeziei? Citiți versurile care cuprind această concluzie.

Rețineți!

*În poezia „Învăța de la toate”, **Traian Dorz** le adresează oamenilor îndemnul de a învăța cum să se poarte, cum să muncească, cum să trăiască, de la plantele, animalele, fenomenele ale naturii de care sunt înconjurați. Astfel, întreaga lume poate deveni o școală pentru cel înțelept. Ultimele versuri conferă poeziei dimensiunea creștină conform căreia omul poate dăinui veșnic prin credința în jertfa lui Isus Cristos.*

Una dintre cele mai vechi școli românești este cea din *Șcheii Brașovului*, înființată în secolul al XVI-lea. Pe vremuri, la școală venea doar alesul satului, aici se pregătea să devină dascălul, notarul¹ sau chiar preotul satului. Aducea o găleată de grâu, un car cu lemne și 4 florini (bani cu care cumpărai 3–4 boi), și studia gramatici, învățătură bizantină, pilde din Biblie, latina, slavona, greaca. Elevii de atunci învățau cum se fac actele oficiale în cancelarii, aveau un manual de albinărit², unul cu legile comerciale³ și chiar un manual de... macrobiotică – secretul de a-ți lungi viața, apărut în 1844.

Prima tiparniță folosită de diaconul Coresi

¹jegyző; ²méhészet; ³kereskedelmi törvények

Grație diaconului tipograf¹ Coresi, în Șcheii Brașovului au văzut lumina tiparului² primele cărți în limba română. În muzeul amenajat pe locul fostei școli, se poate vedea prima tiparniță³ și volumele tipărite acum peste 500 de ani.

Teme:

1. Prezentați școala voastră. Interesați-vă cum era școala voastră în trecut.
2. Fiecare element din poezie, de la care autorul ne îndeamnă să învățăm, are o scurtă descriere din care rezultă o anumită însușire specifică. De exemplu: *apă* – *statornicie*, *foc* – *cenușă*, *umbră* – *tăcere*. Continuați să descoperiți câte o calitate specifică pentru fiecare element de la care putem învăța ceva.
3. Selectați animalele care sunt amintite în poezie. Cunoașteți și alte opere literare despre aceste animale? Care sunt acestea?
4. Așezați uneltele și instrumentele de scris din imaginile de mai jos în ordinea evoluției lor de-a lungul timpului. Alcătuiți un scurt text cu titlul „Istoria scrisului”, în care să folosiți denumirile acestor obiecte (*lucrați în caiete*). Căutați în DEX cuvintele necunoscute, precum și echivalentul lor în maghiară.

Stilou

Răboj

¹nyomdász; ²nyomda; ³első nyomdagép

Pergament

Papirus

Tocuri și penițe

Mașină de scris

Tăbliță de lut

Inscripție pe piatră

Pix

Tăbliță, condei, burete

Pană, călimară

Tabletă

Știați că...

Cel mai vechi papirus din Europa a fost descoperit în 1959 în România, la Mangalia. Este un papirus din secolul al IV-lea î. Hr. */înainte de Hristos/* și a fost scris în limba greacă antică. Se găsește expus la *Muzeul Callatis din Mangalia*.

Părintele stiloului

Cea mai elegantă ustensilă¹ de scris este, fără îndoială, stiloul! Câți dintre noi știu însă că stiloul a fost gândit și proiectat de un român? Cel căruia îi datorăm această invenție este **Petrache Poenaru**. Născut la 10 ianuarie 1799, în Benești, în județul Vâlcea, Petrache Poenaru a îndrăgit de mic învățătura și a avut o mare sete de a cunoaște și de a încerca lucruri noi. A făcut primii ani de școală la Craiova și la București, unde l-a avut ca dascăl pe Gheorghe Lazăr. Și-a petrecut o parte din tinerețe ca pandur în armata lui Tudor Vladimirescu, conducătorul Revoluției de la 1821, fiind și secretar² al acestuia. Poenaru a primit o bursă și a studiat în școlile tehnice din Viena și Berlin. În 1826, Poenaru își completează studiile la celebra³ școală tehnică franceză de la Paris și apoi în Anglia.

Petrache Poenaru a fost *primul român care a călătorit cu trenul! La 15 septembrie 1830, se deschide în Anglia prima cale ferată⁴ din lume*, care face legătura între Liverpool și Manchester. La 27 octombrie 1831, tânărul Petrache Poenaru, descrie călătoria cu trenul astfel: „*Am făcut această călătorie cu un nou mijloc de transport, care este una din minunile industriei secolului... douăzeci de trăsurile legate unele cu altele, încărcate cu 240 de persoane sunt trase deodată de o singură mașină cu aburi⁵...*”

Cu studii temeinice⁶, Petrache Poenaru se întoarce în Țara Românească la 1832. Este numit profesor de fizică și de matematică la școala Sfântul Sava, din București.

Pe când studia la Paris, Poenaru *brevetează⁷ primul toc cu rezervor⁸ din lume*, adică strămoșul stiloului. El și-a numit atunci invenția: „*Condeiful portăreț fără sfârșit, alimentându-se însuși cu cerneală⁹...*”. Mai târziu, invenția a fost perfecționată de americanul Lewis Edson Waterman, care a obținut un nou brevet și a ajuns de pe urma noului stilou, un industriaș¹⁰ prosper¹¹. Românii însă îl consideră pe Petrache Poenaru *părintele stiloului*, și apreciază în mod deosebit acest instrument cu care caligrafia e mai fină, scrisul necesită mai multă atenție, dar e și mai estetic.

¹eszköz; ²titkár; ³híres; ⁴vasút; ⁵gőzmozdony; ⁶alapos; ⁷szabadalmaz; ⁸töltőtoll; ⁹tinta; ¹⁰gyáros;

¹¹virágzó

În 1870, la 10 septembrie, Poenaru devine *membru al Academiei Române*, iar la 2 octombrie 1875, la vârsta de 76 de ani, se stinge din viață.

Întrebări:

1. Când a trăit Petrarca Poenaru?
2. Unde a studiat el și la ce fel de școli?
3. Ce a inventat Poenaru? E o invenție folositoare? De ce?
4. Care a fost cea mai importantă recunoaștere a activității sale?
5. Ce este secretarul / secretara, cu ce se ocupă? De la ce cuvânt provin aceste denumiri? Care credeți că poate fi legătura între secret și secretar? Aceste cuvinte fac parte din aceeași familie și în limba maghiară?

Rețineți!

Petrarce Poenaru este printre primii care se ocupă de răspândirea sericulturii, adică a creșterii viermilor (gândacilor) de mătase¹, în Țara Românească.

De pe coconii² (gogoșile) de viermi de mătase se extrage firul de mătase naturală³, care în românește se numește și borangic. Frumoasele ii și marame românești sunt țesute din fir de borangic.

¹selyemhernyó; ²gubók; ³természetes

Femei îmbrăcate cu haine din borangic (mătase naturală)
Picturi de Nicolae Grigorescu

Temă:

1. Descrieți costumele și celelalte obiecte pe care le vedeți în cele *trei tablouri* pictate de **Nicolae Grigorescu**.

Stilul epistolar. Scrisoarea

Stilul epistolar¹ cuprinde trăsăturile specifice necesare în redactarea unei scrisori (epistole). Schimbul de scrisori și mesaje se numește corespondență. **Corespondența poate fi oficială sau familială.**

Corespondența oficială:

- conține *corespondență de interes administrativ*² și *juridic*³, *scrisori de afaceri*⁴, *reclamații*⁵,
- desemnează⁶ relațiile dintre o persoană fizică și o instituție⁷,
- sunt destinate schimbului de informații,
- sunt obiective, concise⁸,
- se redactează în stil neutru⁹,
- conțin date exacte,
- se înregistrează în mod oficial¹⁰, cu număr,
- folosesc în relații de afaceri, de colaborare politică, științifică sau culturală.

Corespondența familială:

- conține *corespondență privată*¹¹, *scrisori familiale, de dragoste, de mulțumire, de condoleanțe*¹², *telegrame*¹³, *ilustrate*¹⁴, *bilete, felicitări, e-mail-uri*,
- exprimă relații foarte apropiate, familiale, ce presupun folosirea diminutivelor, formule de adresare cu forme intime, conținut personal,
- formula de încheiere ilustrează relațiile apropiate dintre expeditor¹⁵ și destinatar¹⁶,
- există scrisori familiale, prietenești, de felicitare, de condoleanțe, de dragoste, de mulțumire.

¹ levelezési stílus; ² közigazgatási; ³ törvénykezési; ⁴ üzleti levelezés; ⁵ panaszok; ⁶ jelöl; ⁷ intézmény; ⁸ rövid; ⁹ semleges; ¹⁰ hivatalos; ¹¹ személyes; ¹² részvét; ¹³ távirat; ¹⁴ képeslap; ¹⁵ feladó; ¹⁶ címzett

Scrisoarea este un text formal, care cuprinde mai multe *elemente obligatorii*:

- data și locul conceperii,
- formula de adresare,
- formula de început,
- formula de încheiere,
- semnătura,
- post-scriptum (P.S. – este opțional).

Scrisorile (epistolele) sunt concepute la persoana a II-a, singular sau plural, în funcție de gradul de intimitate dintre emițător și receptor.

Formule de adresare și de încheiere pentru scrisori trimise:

- unui prieten, coleg:

Draga mea colegă,
Dragă prietene,
Draga mea Cristina,

Cu drag,
Cu prietenie,
Cu dor,
Al tău,

- unei rude mai în vârstă:

Iubiți părinți,
Draga mea bunică,
Scumpă mătușă,
Dragă bunicule,

Vă sărut,
Al vostru nepot,
Al vostru strănepot,
Vă îmbrățișez

- unui adult:

Domnule diriginte,
Stimate domnule învățător,
Stimată doamnă profesoară,

Cu stimă,
Cu respect,
Cu prețuire,

Teme:

1. Inspirați-vă din următoarele modele și alcătuiți câte o scrisoare cu subiecte asemănătoare:

Texte de scrisoare:

- familia ta s-a mutat într-o altă localitate

Arad, 12 mai 2015

Dragul meu văr, Mihai,

Îți scriu pentru a te anunța că ne-am mutat din Alba Iulia. Părinții mei au cumpărat o casă în Arad și vom locui mai aproape de voi. După cum știi, am stat într-un apartament nu prea spațios, dar în curând ne vom muta într-o casă cu o curte mare. Aradul este un oraș frumos, sper să ajungi să ne vizitezi împreună cu părinții tăi. Casa în care vom locui nu este departe de centrul orașului. Multe clădiri seamănă cu cele din orașul tău, Szeged. Vreau să-ți mai spun că mie tare dor de tine și-mi amintesc cu plăcere de vacanțele frumoase petrecute împreună.

*Cu drag,
Valentin*

- ai fost într-o excursie care ți-a plăcut foarte mult

Budapesta, 2 iunie 2015

Draga mea prietenă,

Așa cum îți spuneam în ultima scrisoare, în vacanța de vară urma să merg împreună cu părinții în Grecia. Ei bine, am fost și totul a fost minunat! Vremea a fost splendidă, hotelul a fost foarte frumos, am și stat la ultimul etaj și am avut o vedere minunată. Cele opt zile mi s-au părut prea puține, iar singurul meu regret

a fost că nu ai fost și tu cu mine. Poate la anul facem cumva să mergem împreună. Cred că ar fi foarte frumos. Ce spui? Într-o scrisoare ulterioară îți voi detalia ce și cum a fost în Grecia, dar până atunci, te îmbrățișez.

Al tău prieten,

Petru

P.S. Mi-am cumpărat undița de care ți-am povestit la telefon.

➤ ai fost martor la o întâmplare neobișnuită

Pocei, 30 martie 2015

Draga mea colegă,

Știu că ți-am scris acum două zile, dar sunt forțat de împrejurări să o fac din nou. Casa în care locuiam a fost afectată de un incendiu izbucnit în vecini, prin urmare pentru o perioadă ne vom muta în altă parte. Nu știu încă unde, dar în momentul în care voi ști exact, te voi anunța. Să nu-ți faci griji în privința mea sau a familiei mele, suntem cu toții bine. Te țin la curent cu evoluția lucrurilor.

Cu urări de bine,

Cristian

➤ ai nevoie de niște informații pe care nu poate să ți le dea decât o rudă mai îndepărtată

Micherechi, 30 noiembrie 2015

Dragă mătușă, dragă unchiule,

În primul rând vă anunț că suntem bine, sănătoși. Părinții mei îmi povestesc deseori despre vremurile în care ați copilarit împreună. Mi-e foarte dor de voi și sper să vă văd cât mai curând. Cum sunteți? Aștept cu nerăbdare să îi văd pe verișorii mei, cel mic cred că are deja trei ani. Vă rog frumos să-mi scrieți și locul și data nașterii unchiului, mama nu o știe cu exactitate. Am nevoie de această informație pentru a întocmi arborele genealogic al familiei mele, acesta fiind un proiect pentru școală.

Vă îmbrățișez cu drag,

Ștefan

COMPUNERE

Doi inventatori importanți

Interesați-vă cine este inventatorul pixului, numit și „stilou cu bilă”. Alcătuiți un text pentru o revistă școlară în care să prezentați contribuția¹ unui român, Petrarhe Poenaru și a unui maghiar, Bíró László József la progresul instrumentelor de scris. Subliniați importanța acestor invenții pentru întreaga omenire. Amintiți-vă când ați început să scrieți cu pixul sau cu stiloul. Care dintre cele două ustensile este mai practică, ușor de folosit? De ce?

Documentați-vă și din articolul alăturat:

„Bíró László József a inventat pixul în anii 1930 și l-a brevetat² în 1938, la Paris. El fiind jurnalist, și-a dat seama cât de repede se uscă cerneala folosită în tipografie. A încercat această cerneală într-un stilou, dar nu a avut efectul dorit, deoarece era prea vâscoasă. Cu ajutorul fratelui său, care era chimist de profesie, a perfecționat invenția sa, a adăugat o bilă la capătul stiloului, care se învâрте pe hârtie. În jurul bilei curge cerneala care se depune pe hârtie. În 1944, Royal Air Force a cumpărat brevetul de la Bíró, fiindcă pixul funcționa și la înălțime, în avioane. Bíró László József locuia în Argentina când a inventat pixul și la început „stiloul cu bilă” purta numele „bíró”, după numele descoperitorului.”

Petrache Poenaru

Bíró László József

¹hozzájárulás; ²szabadalmaztatta

Temă:

1. Răspundeți la următorul e-mail:

Dragi prieteni din Ungaria,

Vă rugăm frumos să ne scrieți informații despre inventatori, scriitori sau pictori români și maghiari, din zona voastră, deoarece dorim să facem o prezentare pentru ora de geografie. Tocmai învățăm despre cultura țărilor europene și vă suntem recunoscători dacă ne puteți ajuta!

Brandon și Pamela

elevi ai liceului din orașul Perth, Australia

SCRIITORI ROMÂNI

Grigore Băjenaru

Amintiri din viața de elev

(fragment din romanul *Cișmigiu & Comp.*)

Într-o zi, în clasa a VI-a modernă, s-a întâmplat una boacăna¹ de tot. Era iarnă. Băieții veniseră de câteva zile cu paltoane, cu toată sportivitatea pe care o afixau în stil de mușchetari². Dar, vremea, mai capricioasă³ decât o fată, astăzi venise mai dulce ca niciodată până atunci. Noica Dan își pusese tocmai astăzi un palton nou, o frumusețe, un bleumarin deschis, cu nasturi mari și negri de os. Cum era băiat frumușel și bine făcut, îl prindea de minune, și el nu lăsa să-i scape prilejul de a-1 arăta băieților și de a primi laude.

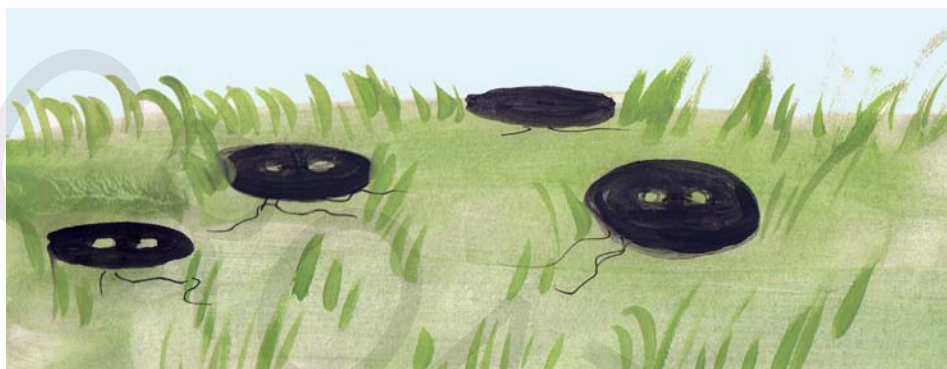

Dar lucrurile s-au petrecut în așa fel, că li s-a tăiat tuturor cheful⁴. Vremea călduță îl hotărâse pe Ionescu-Cioc, profesorul de gimnastică, să-și scoată băieții afară să joace oină în curtea liceului. Avea oră cu a VII-a, care dăruise liceului pe cel mai îndrăcit campion interșcolar de oină, pe Dumitrescu Grigore, cunoscut în toată lumea școlărească a Bucureștilor sub numele de Glagore! De câte ori lucra cu a VII-a, Cioc era foarte concentrat, căci îl preocupa⁵ enorm⁶ antrenamentul⁷ lui Glagore, care era căpitanul echipei lăzăriste de oină la „meciurile interșcolare”. Cioc avea o ambiție⁸: „să se joace fără să se strige și mai ales fără ca

¹baklövés; ²muskétások; ³szeszélyes; ⁴elment a kedvük; ⁵foglalkoztatott; ⁶hatalmasan; ⁷edzés; ⁸dac

jucătorii să bată din palme, pentru a cere mingea“. Nu putea să sufere zgomotul în timpul jocului și nu admitea să se audă decât fluierul lui de arbitru. În această frumoasă și calduță zi de iarnă, îndată după sunarea de intrare în clasă, a VII-a ieșise cu pași ușori din sala de gimnastică, pătrunsesese în curte și-ncepuse oina. Noi, cei dintr-a VI-a – care făceam curs la etaj – așteptam profesorul, agitați¹ ca de obicei. Deodată, în clasă se auzi un răcnet² înfiorător de mânie și Noica Dan ieși în fața băncilor cu paltonul cel nou în mână, spumegând:

– Cine a-ndrăznit să-mi taie nasturii de la palton, că-l distrug?!

În clasă se făcu liniște ca prin farmec. Era la noi acest obicei stupid³ de a se tăia nasturii la paltoane, dar ca să tai nasturii unui palton nou era prea de tot!

– Spuneți, mă, care mi-a tăiat nasturii la palton, mă, care și-a bătut joc de mine, că-l fac praf?!

Nasturii îi tăiasă cu o lamă de ras⁴ Dragu Henry; dar cum ar fi îndrăznit să-i spună lui Noica asta? Văzând că nu-l poate afla pe făptuitor, Noica, furios⁵, deschise fereastra și aruncă paltonul în curte, strigând:

– Naiba să-l ia de palton, și pe voi la fel!

Dar, în aceeași secundă, în curte se auzi şuieratul nervos al unui fluier înăbușit și hohote de râs care izbucniră în cascade⁶. Ce se întâmplase? Paltonul lui Noica căzuse chiar în capul lui Cioc, tocmai când acesta fluiera un punct! Nimeni nu îndrăzni să privească pe fereastră, dar peste un minut ușa clasei se trânti de perete și Cioc apără fierbând de mânie și cu paltonul lui Noica în mână. Rămaserăm încremeniți.

¹izgatottan; ²ordítás; ³buta; ⁴borotvapenge; ⁵ideges, mérges; ⁶vízesések

– Cine mi-a aruncat paltonul în cap, ființa¹ lui Dumnezeu? Dacă nu îmi răspundeți imediat, vă elimin² pe toți pe două săptămîni!

Atunci, Noica Dan s-a ridicat și i-a spus:

– Dați-mi voie să vă povestesc cum a fost...

– Ce să-mi povestești? Ce, mie de povești îmi arde acum? Eu joc oina în liniște cu a VII-a și mă trezesc că-mi pică din cer un palton în cap... Cum se cheamă asta, că eu nu știu ce calificativ să-i dau? Dacă-mi sucea gâtul sau mă sufoca?

Un surâs ușor flutură pe buzele lui Noica, amenințând din clipă-n clipă să se transforme într-un râs zgomotos. Atât i-a trebuit lui Cioc. Nu putea să sufere să te vadă zîmbind sau rîzând:

– De ce zâmbești, ființa lui Dumnezeu? Nu-nțeleg zâmbetul!

– N-am zâmbit, don' profesor... m-au mâncat buzele și m-am scărpinat cu dinții!

– Da? Ia vezi să nu te mănânce obrajii, și să nu te scarpin eu cu palmele!

– Să vă spun cum a fost... Eu mi-am făcut un palton nou, pe care azi l-am îmbrăcat pentru prima dată... și acum zece minute, cînd m-am uitat la el, l-am găsit cu toți nasturii tăiați...

– Sau, mai bine zis, l-ai găsit fără nasturi! îl corectă Cioc.

– Tot aia-i! Vorba e că și-au bătut joc de paltonul meu, și acu' n-am cu ce să mă închei...

– Și?

– Și-atunci l-am aruncat pe fereastră, fără să știu că dumneavoastră aveți oră în curte.

– Bine, ființa lui Dumnezeu – se-nfurie Cioc – că te-ai necăjit e foarte firesc, dar de ce să arunci paltonul pe fereastră?

– Păi ce era să mai fac cu el, fără nasturi?!

– Îi coseai alții, ființă!

– Bine, știu eu, dar în momentele acelea!...

– Dar de ce să-l arunci pe fereastră?

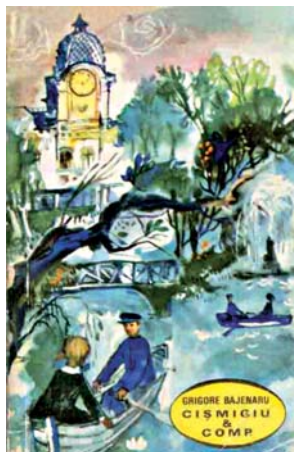
– Hm... hm! tuși Noica, dar ce era să mai fac?

– Să-l mănânci, să-l calci în picioare, orice, dar nu să-l arunci pe fereastră!

Și, zicînd așa, îi întinse lui Noica paltonul. Acesta îl luă, de-abia abținîndu-se să nu pufnească în râs în nasul lui Cioc, și-i spuse plin de nevinovăție:

– Vă mulțumesc că mi l-ați adus!...

¹lény; ²eltávolítom

Grigore Băjenaru (1907–1986) a fost un scriitor român. După absolvirea liceului Gheorghe Lazăr, a studiat literatura și filozofia la Universitatea din București. A lucrat ca profesor la mai multe școli private și de stat, iar mai târziu a avut funcții administrative la primăria Bucureștiului, la Galeriile de artă, la Observatorul Astronomic. Este cunoscut pentru romanele sale *Cișmigiul et Comp.*, în care prezintă viața de elev la Liceul „Gheorghe Lazăr”, situat lângă Parcul Cișmigiul, și *Bună dimineața, băieți!*, în care prezintă momente din viața sa de profesor. Are multe alte scrieri pentru copii și tineret: *Banul Mărăcine*, *Taina lui Mircea Voievod*, *Fata din dafin*¹.

În romanul din care face parte textul lecției, Grigore Băjenaru relatează întâmplări din perioada de elev a vieții sale. A urmat cursurile liceului „Gheorghe Lazăr” din București, binecunoscut pentru prestigiul său, dar și pentru faptul că este lipit de parcul Cișmigiul. Este o carte amuzantă², plăcută, care te duce în alt timp și spațiu, în perioada anilor 1920–1930, la liceul Lazăr, printre elevii „lăzăriști” și profesorii lor, de la care învățau atât cunoștințe despre diverse domenii științifice ori cultural-artistice, cât și cunoștințe despre viață. Autorul povestește cu amănunte³ întâmplări comice și pline de nostalgie⁴ din adolescența sa, cum este și cea cu paltonul aruncat în capul profesorului de sport, prezentată în lecție. În acea perioadă, băieții și fetele învățau în instituții separate⁵, iar „Lazăr”-ul, era un liceu de băieți. Cartea a apărut în anul 1942 și a fost bestseller imediat. Este citită cu plăcere până azi, căci fiecare cititor își vede în ea propria viață petrecută în băncile școlii.

¹babérfa; ²vicces; ³részletesen; ⁴nosztalgia; ⁵külön

Întrebări:

1. Ce prezintă autorul în fragmentul de roman intitulat „*Amintiri din viața de elev*”?
2. Romanul se numește „*Cișmigiul et Comp*”. Cum explicați acest titlu? Interesați-vă la ora de engleză ce înseamnă prescurtarea „et Comp”.

Semnul de punctuație pe care îl citim **et** și îl scriem așa & și așa & e folosit în mod deosebit în limba engleză. Provine din cuvântul latinesc „et”, care înseamnă „și”. Semnul a fost inventat de către scribul¹ roman Marcus Tullius Tiro, în primul secol î. Hr. În general, acest semn se folosește doar între nume care reprezintă persoane egale în drepturi. Prescurtarea² Comp sau Co înseamnă Companie.

Popescu & fiul, Matei & asociatul, Toader & Co

3. Câte personaje are lectura, cum se numesc și care sunt ocupațiile lor?
4. Cine este Glagore și ce puteți spune despre el?
5. Ce cerințe avea profesorul de sport, în timp ce elevii jucau oină?
6. Ce tic verbal are profesorul de sport?
7. Care este conflictul acțiunii din lectură? Dar punctul culminant?
8. Liceul la care învață băieții despre care e vorba în lecție se află în București, lângă parcul Cișmigiul și se numește Liceul Gheorghe Lazăr. Din cele studiate până acum, ce știți despre Gheorghe Lazăr?

Rețineți!

Ortografia numeralului

Numeralul cardinal

- Numeralesle cardinale de la 11 până la 19 și numărul zecilor se scriu într-un cuvânt: *unsprezece, doisprezece, douăzeci, treizeci*;

¹îrnok; ²rövidítés

- Celelalte numere cardinale compuse se scriu separat:
douăzeci și unu, douăzeci și cinci, trei sute șaptezeci și trei;
- Numeralul cardinal stă înaintea formei nearticulate a substantivului:
 - a) numerele de 1 până la 19 sunt alăturate direct substantivului:
cinci cărți, zece caiete;
 - b) numerele de la 20 în sus, excluzându-le pe cele compuse care se termină cu un numeral de la 1 până la 19, se leagă de substantiv cu ajutorul prepoziției *de*:
douăzeci de cărți, patruzeci și doi de copaci, cincizeci de pagini.

Numeralul ordinal

- Numerele ordinale formate de la numere cardinale cu forme distincte după număr (*zece – zeci, sută – sute, mie – mii, milion – milioane*) se scriu la masculin după cum urmează:

<i>al zecelea</i>	dar	<i>al douăzecilea</i>	<i>al treizecilea...</i>
<i>al o sutălea</i>		<i>al două sutelea</i>	<i>al trei sutelea...</i>
<i>al o mielea</i>		<i>al două mii</i>	<i>al trei mii...</i>
<i>al (un) milionulea</i>		<i>al două milioane</i>	<i>al trei milioane...</i>

- Numerele ordinale se pot reda în scris cu cifre și litere:

m.:	<i>întâi</i>	–	<i>I</i>	<i>al doilea</i>	–	<i>al II-lea</i>	<i>al treilea</i>	–	<i>al III-lea...</i>
f.:	<i>întâia</i>	–	<i>I</i>	<i>a doua</i>	–	<i>a II-a</i>	<i>a treia</i>	–	<i>a III-a...</i>

- În unele cazuri, se folosesc cifrele romane:

secolul al XVIII-lea, mileniul al II-lea, clasa a XII-a

Teme:

1. Alege forma corectă și alcătuiește propoziții:

- a cincea – a cincia
- șaisprezece- șaișpe
- optsprezece- optisprezece- optișpe
- patrusprezece-paisprezece- paișpe
- cincisprezece- cinșpe

2. Scrieți cu litere, rezolvați și citiți cu voce tare următoarele operații:
 - $614: (31+13) \times 18 = \dots$
3. Scrieți cu cifre: clasa a opta, secolul al treisprezecelea, mileniul al treilea

Știați că...

Spre deosebire de limba maghiară, **în română, după numere nu se pune niciodată punct!**

Greșit: 8. august 2015. Corect: 8 august 2015

Temă:

1. Citiți apoi scrieți cu litere (în caiete) cât e ceasul. La fiecare oră de pe cadran specificați un eveniment pe care îl puteți avea în programul zilnic.

De exemplu: La trei și jumătate – întâlnire pe terenul de handbal.

Oina

***Oina** este un joc sportiv tradițional de echipă. Jocul de oină era în trecut foarte răspândit printre români, având un număr mare de denumiri și variante: în Banat i se spunea „lopta mică” sau „pila”, în Transilvania „de-a lungă” sau „lopta lungă”, în zona Sibiului „fuga”, în Muntenia și în Moldova „hoină”, în Maramureș „ojerul” sau „oirul”, în Dobrogea „de-a lungă” etc. Oina se juca și de către fete, sub numele de „oiniță”.*

Oina se joacă între două echipe¹ de câte 11 jucători. Ei lovesc cu niște bâte sau bastoane, o minge mică, din piele, umplută cu păr de cal. Jucătorii trebuie să aibă o condiție fizică² foarte bună, căci aleargă mult după minge pe terenul dreptunghiular, cu iarbă, după reguli destul de complicate. E nevoie de rapiditate și precizie în aruncarea mingii.

În trecut, în școlile românești oina era un joc sportiv obligatoriu la orele de educație fizică și sport. Fiecare clasă și școală aveau echipe, se organizau campionate³.

Minge și baston de oină

¹csapat; ²fizikai állapot; ³bajnokságok

Primul regulament¹ al jocului de oină este întocmit în 1895. Cu timpul, oina a fost înlocuită cu alte sporturi de echipă: fotbal, handbal, baschet, volei.

Meci de oină

Teme:

1. Solicitați profesorului de educație fizică să căutați împreună pe internet regulile jocului de oină și discutați dacă ați putea practica acest joc la orele de sport.
2. Interesați-vă ce jucau părinții și bunicii voștri când erau copii.
3. Descrieți cum se desfășoară sportul vostru preferat.

¹szabályzat

Comicul în operele literare

Comicul este o categorie estetică ce desemnează un fenomen care provoacă râsul și care nu pune în pericol existența celor implicați. Din punctul de vedere al surselor, principalele tipuri de comic sunt:

- **de situație**, obținut prin relatarea unor întâmplări, a unor situații nefirești în care se află personaje. De exemplu, episodul din *Cîșmigiu et Comp.*, în care paltonul aruncat pe geam de un elev nervos îi cade în cap profesorului de sport.
- **de moravuri**, realizat prin înfățișarea unor aspecte familiale, sociale, politice, care constituie o abatere de la moralitate. De exemplu, comportamentul obraznic al personajului Ionel, din *Vizită*, de I. L. Caragiale.
- **de caracter**, izvorât din comportamentul unor personaje cu apucături exagerate. De exemplu, lor, personajul din *Povestea unui om leneș*, de **Ion Creangă**.
- **de limbaj și de nume**, realizat prin felul de a se exprima al personajelor (ticuri verbale, nonsensuri) sau de numele acestora. De exemplu, ticul verbal „fînța lui Dumnezeu“, pe care îl folosește profesorul de sport.

În operele comice, scriitorii folosesc *umorul*, dar și *satira*, *ironia* ori *sarcasmul*.

Deseori, comicul din operele literare are scopul de a îndrepta comportamentul oamenilor, aducându-le niște pilde din care aceștia să învețe, cum este în cazul fablei de exemplu, fabula „*Racul, broasca și știuca*“ de **Alexandru Donici**.

Întrebări:

1. Cum definiți comicul din operele literare?
2. Care operă literară pe care ați citit-o vi s-a părut comică?
3. Povestiți o operă comică scrisă de I. L. Caragiale.
4. Care sunt principalele surse ale comicului? Puteți da și alte exemple din literatura maghiară ori română?

5. Amintiți-vă de personajul Haplea, din manualul de clasa a VI-a. Ce fel de comic găsim în întâmplarea versificată, despre pantalonii lui Haplea?
6. Ce scop poate avea comicul din operele literare?

Teme:

1. Alcătuiți rezumatul lecției „*Amintiri din viața de elev*“, păstrând nota de umor.
2. Poveștiți o întâmplare comică din viața voastră de elev.
3. Citiți fabula *Bivolul și coțofana* de **George Topârceanu**. Explicați de ce este comică această povestire în versuri. Explicați care este morala fabulei și cărui tip de oameni este ea adresată.

George Topârceanu **Bivolul¹ și coțofana²**

Pe spinarea unui bivol mare, negru, fioros³,
Se plimba o coțofană
Când în sus și când în jos.
Un cățel trecând pe-acolo s-a oprit mirat în loc:
– Ah, ce mare dobitoc⁴!
Nu-l credeam așa de prost
Să ia-n spate pe oricine...
Ia stai, frate, că e rost
Să mă plimbe și pe mine!

Cugetând așa, se trage îndărăt⁵ să-și facă vânt,
Se pitește⁶ la pământ
Și de-odată – zdup! – îi sare
Bivolului în spinare...

¹bivaly; ²szarka; ³félelmetes; ⁴állat; ⁵hátrál; ⁶megbújik, összekuporodik

Ce s-a întâmplat pe urmă nu e greu de-nchipuit.
Apucat cam fără veste, bivolul a tresărit,
Dar i-a fost destul o clipă să se scuture, și-apoi
Să-l răstoarne,
Să-l ia-n coarne
Și cât colo să-l arunce, ca pe-o zdreanță¹ în trifoi².

– Ce-ai gândit tu oare, javră³? Au, crezut-ai că sunt mort?
Coțofana, treacă-meargă, pe spinare o suport
Că mă apăra de muște, de țânțari și de tăuni⁴
Și de alte spurcăciuni...
Pe când tu, potaie proastă, cam ce slujbă poți să-mi faci?
Nu mi-ar fi rușine mie de viței și de malaci⁵,
Bivol mare și puternic, gospodar cu greutate,
Să te port degeaba-n spate?...

4. Citiți fabula pe roluri.
5. De ce este comică această întâmplare?
6. Care este morala fabulei?
7. Pregătiți, regizați și apoi prezentați o scenetă comică în fața clasei, pe baza fabulei *Bivolul și coțofana*.

¹rongy; ²lóhere; ³korcs; ⁴bögöly; ⁵bivalyborjú

COMPUNERE

Compuneri... zâmbitoare

Alcătuiește câte o scurtă compunere pornind de la imaginile alăturate, în care să folosești atât descrierea, cât și dialogul. Încercați să faceți compuneri bazate pe comicul de situație, respectiv pe cel de limbaj, precum și pe o exprimare care produce umor. Dați fiecărei compuneri un titlu potrivit.

SCRIITORI ROMÂNI

George Coșbuc

La oglindă

(fragment)

Azi am să-ncrestez¹ în grindă²
Jos din cui acum, oglindă!
Mama-i dusă-n sat! Cu dorul
Azi e singur puișorul,
Și-am închis ușa la tindă
Cu zăvorul³.

Iată-mă! Tot eu cea veche!
Ochii? hai, ce mai pereche!
Și ce cap frumos răsare!
Nu-i al meu? Al meu e oare?
Dar al cui! Și la ureche
Uite-o floare.

Asta-s eu! Și sunt voinică!
Cine-a zis că eu sunt mică?
Uite, zău, acum iau seama
Că-mi stă bine-n cap năframa
Și ce fată frumușică
Are mama!

Mă gândeam eu că-s frumoasă!
Dar cum nu! Și mama-mi coasă
Sort cu flori, minune mare
Nu-s eu fată ca oricare:
Mama poate fi făloasă⁴
Că mă are.

¹vésni; ²gerenda; ³zárral; ⁴büszke

De-ar ști mama! Vai, să știe
Ce-i fac azi, mi-ar da ea mie!
D-apoi! N-am să fiu tot fată,
Voi fi și nevest-odată:
Las să văd cât e de bine
Măritată.

Brâu-i pus! Acum, din ladă
Mai ieu șorțu! O să-mi șadă
Fată cum îmi stă nevestă...
Aolio! Mama-n ogradă!
Era gata să mă vadă
Pe fereastă.

Mai știu eu! Și-așa se poate!
Multe știu, dar nu știu toate.
Mama-mi dă învățătură
Cum se țese-o pânzătură,
Nu cum stau cei dragi de vorbă
Gură-n gură.

N-am să țeș doar viața-ntreagă!
Las să văd și cum să leagă
Dragostea dar știu eu bine!
Din frumos ce-l placi ea vine
Hai, mă prind feciorii dragă
Și pe mine!

O, că-mi stă mie-n tot felul!
Să mă port cu-ncetinelul:
Uite salbă¹, brâu², și toate!
Și cosițe³ cumpărate,
Stai, să-nchei și testemelul⁴
Pe la spate.

¹nyaklanc; ²öv; ³hajdász; ⁴fejkendő

Uite ce bujor de fată
Stai să te sărut o dată!
Tu mă poți, oglindă, spune!
Ei, tu doară nu te-i pune
Să mă spui! Tu ai, surată,
Gânduri bune.

Ce să fac? Unde-mi stă capul?
Grabnic, hai să-nchid dulapul
Să mă port să nu mă prindă.
Salbă jos! Și-n cui oglindă!
Ce-am uitat? Închisă ușa
De la tindă.

Intră-n casă? O, ba bine,
Și-a găsit niște vecine,
Stă la sfat... toată-s văpaie¹!
Junghiul² peste piept mă taie;
Doamne, de-ar fi dat de mine,
Ce bătaie!

George Coșbuc, supranumit „poetul țărânimii“, s-a născut la 20 septembrie 1866, în satul *Hordou*, azi se numește Coșbuc), Bistrița-Năsăud, în familia preotului greco-catolic, Sebastian Coșbuc. Era al optulea din cei doisprezece frați. După terminarea claselor primare în comuna natală a urmat Școala normală din Năsăud, pe care a absolvit-o în iunie 1876. S-a înscris apoi la Gimnaziul Fundațional din Năsăud. Tot atunci a început să scrie versuri și să activeze în Societatea de lectură „*Virtus Romana Rediviva*“ a gimnaziului. Și-a publicat primele poezii în paginile revistei liceului, *Muza someșană*.

George Coșbuc a lucrat și pe țărâmul³ învățământului, scrierile fac parte până în prezent din Abecedarele elevilor români.

¹tüz; ²görcs; ³terén (oktatás terén)

Pagină din Abecedar, cu poezie de George Coșbuc

Casa copilăriei din satul nășăudean adăpostește azi **Muzeul memorial¹ George Coșbuc**. Casa familiei Coșbuc era încăpătoare², cu cinci odăi mari. Prima încăpere a aparținut tatălui poetului și deține o bibliotecă cu numeroase volume de literatură română și universală, a doua încăpere găzduiește băncuța școlarului Coșbuc, etajera³ cu opere, pelerinele și pălăria poetului, iar în cea de-a treia camera sunt expuse volumele *Balade și idile*, *Fire de tort*, precum și revistele la care a lucrat George Coșbuc: *Tribuna*, *Vatra*, *Sămănătorul*.

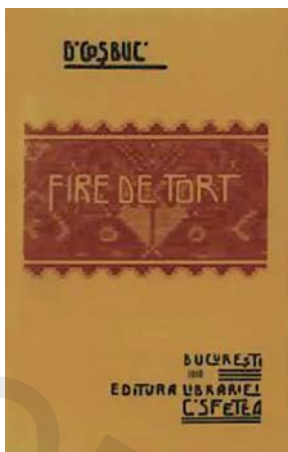

Casa memorială George Coșbuc

Interior din Casa memorială
George Coșbuc

¹emlékmúzeum; ²tágas; ³polc

Întrebări:

1. Ce informații biografice ați primit despre George Coșbuc?
2. Ați învățat și alte poezii de la acest poet? Care sunt acestea?
3. Poezia *La oglindă* este un monolog interior. Ce puteți spune despre eroina care vorbește aici cu... oglinda?
4. Cum explicați titlul poeziei? Sugerați și alte titluri, care să se potrivească cu conținutul poeziei.
5. Ce fel de „repetiție” face fata în fața oglinzii? Pentru ce se pregătește ea?
6. De cine se teme fata? Ce face ea când observă că mama sa a revenit acasă din sat?

Rețineți!

Poezia *La oglindă*, de **George Coșbuc**, a fost publicată pentru întâia oară în revista *Convorbiri literare*, nr. 1 (1 aprilie) 1890 iar apoi inclusă în volumul *Balade și idile*. Coșbuc are mai multe creații în care prezintă cu delicatețe și duioșie, uneori cu umor, problemele sentimentale ale fetelor de la țară, și modul în care se formau relațiile apropiate între tinerii din comunitățile tradiționale din Transilvania: *Rea de plată*, *Mânioasă*, *Nu te-ai priceput*, *Vântul*, *Pe lângă boi*, *Rada*.

Teme:

1. Selectați din poezie termenii care denumesc piese ale portului popular.
2. Documentați-vă asupra articolelor de îmbrăcăminte pe care le probează fata în fața oglinzii și descrieți-l pe fiecare în câteva cuvinte făcând referire la destinația articolului, materialul din care este confecționat, culori și ornamente. Folosiți DEX-ul!
3. Căutați informații despre costumele tradiționale românești și maghiare din zona voastră. Realizați un album bilingv de îmbrăcăminte tradițională. Puteți urma modelul alăturat:

Costume tradiționale din Bistrița-Năsăud

Năframă (fejkendő) = bucată de țesătură fină, cel mai adesea din mătase, folosită pentru acoperirea capului femeilor

Cel mai iubit loc de pe pământ

Puține locuri în lume sunt atât de iubite ca satul *Micherechi*!

Nu mă întrebați dacă acest sat se vede de pe Lună, ca zidul chinezesc, căci nu se vede. Și nu mă întrebați ce bătălii aprige¹ s-au dat aici, ca să le căutați apoi în tratatele de istorie a lumii, căci nu vă pot spune. Satul acesta cu nume neobișnuit, fiindcă reproduce în variantă fonetică românească toponimul² maghiar Méhkerék, nu se poate lua la întrecere cu acele meleaguri ale planetei, unde munți impunători³, izvoare minunate, animale ciudate îi atrag pe turiștii neobosiți. Însă dacă ar exista un instrument cu care să poată fi măsurată dragostea pe care fiii unui sat o nutresc⁴ pentru locul lor natal, probabil că la Micherechi ar măsura o dragoste de intensitate maximă.

Comuna Micherechi are cu ceva mai mult de 2000 de locuitori. Nu cred că greșesc dacă spun că aproape toți se cunosc între ei.

Bucata de pământ pe care se află satul nu e un sol prea roditor. Poate această neliniște a neputinței de a schimba pământul i-a unit pe săteni și i-a provocat să schimbe această stare de fapt.

Micherechiul se află în *Valea Crișurilor*, între *Șercad* și *Salonta*, nu departe de locul în care *Crișul Alb* se întâlnește cu *Crișul Negru*, formând *Crișul Dublu*.

„Micherechiul este o comună în Ungaria, în județul Bichiș, având hotar comun la est cu frontiera ungaro-română pe la Ciumeghiu, la nord cu Crâstorul (Sarkadkeresztúr), la vest și sud-vest cu Șercadul (Sarkad), iar la sud-est cu localitatea Kőtegyán.

(Elena Csobai – Comunitatea românească din Micherechi, din volumul Micherechi – pagini istorico-culturale, apărut la Giula, în anul 2000.)

Începuturile satului se pierd în negura istoriei, prima atestare a localității este din secolul al XIII-lea. Războaiele și calamitățile⁵ naturale au afectat deseori așezarea. Micherechiul de astăzi își începe existența la mijlocul secolului al XVIII-lea:

¹ádáz; ²helynév; ³tiszteletet parancsoló, tekintélyes; ⁴táplál (szeretetet); ⁵csapások

„Localitatea este colonizată¹ abia în anul 1767 cu români ortodocși din satele din jur: Ianoșda, Cefa, Ciumeghi, Mădăraș, Inand, Tica, Tulca. Prima biserică din localitate a fost construită în anul 1770 și avea turnul din lemn. Începând cu anul 1815, în localitate funcționează o școală confesională. Aceasta este naționalizată în 1948, când devine școală de stat cu predare în limba română. Inițial foarte săraci, din cauza pământului slab, de prin 1980 micherechenii au început să se ocupe cu legumicultura și să cultive în sere castraveți și ardei timpurii. Aceasta este și în prezent ocupația de bază în localitate.“

(Date din proiectul european *Obiceiuri și tradiții populare*
– interferențe culturale transfrontaliere, o cooperare
între Complexul Muzeal Arad și Muzeul Munkácsy Mihály din Békéscsaba, 2004)

Vedere panoramică cu zecile de sere de legume

Micherechenii au o identitate puternică. Această identitate este legată de rădăcinile lor comune, de familia lor din această așezare, pe care au ridicat-o și au ocrotit-o de-a lungul multor generații, și spre care își îndreaptă gândul oriunde s-ar afla.

„Pe lângă cele 1250 de suflete de confesiune ortodoxă, în localitate sunt micherecheni de confesiune baptistă, penticostală și o parte ortodoxă care a făcut legământ la Oastea Domnului. Existența acestei diversități este un mare câștig pentru întreaga comunitate din Micherechi, deoarece toate confesiunile țin la limba română, în biserică, în casele de rugăciuni se vorbește, se cântă și se roagă în limba română, lucru prin care așezarea își poate menține identitatea românească. În cazul

¹telepített

micherechenilor, credința este egală cu existența lor românească. Limba română vorbită în localitate are două variante: graiul arhaic local (graiul micherechean) și varianta suprapusă locală (varianta literară din Micherechi). Graiul micherechean este vorbit de toți românii din localitate, în aproape toate sferele de comunicare ale satului.“

(Din ziarul on-line
<http://www.bihon.ro/micherechi-insula-romanitatii-din-ungaria>,
24 februarie 2015).

Bisericile ortodoxă și baptistă în prima jumătate a secolului al XX-lea

Adunarea Oastea Domnului în prima jumătate a secolului al XX-lea

Dragostea micherechenilor pentru satul lor se reflectă și în creațiile acelor intelectuali care au părăsit satul mergând în orașe, la școli, la locuri de muncă. În poezie ori în proză, în studii științifice ori în creații plastice, fiii satului Micherechi nu încetează să își dedice¹ amintirile locului natal. De aceea spun eu că *Micherechiul este cel mai iubit loc de pe pământ!*

Întrebări:

1. Despre ce localitate e vorba în această prezentare și de ce credeți că este o localitate importantă?
2. Unde este situat Micherechiul? Localizați-l pe hartă și căutați cât mai multe informații despre poziția geografică a comunei.
3. Ce sentimente aveți pentru locul în care v-ați născut, în care trăiți?
4. Ce articole și studii folosește ca bibliografie prezentarea de mai sus? Căutați aceste lucrări la biblioteca școlii și pe internet.
5. Care sunt coordonatele care trebuie specificate în cazul alcătuirii bibliografiei?

Rețineți!

Următorii scriitori români din Ungaria au în comun faptul că toți își au rădăcinile în Micherechi. Și-au petrecut copilăria și o parte a anilor de școală în această localitate care are o formă și o forță aparte de a-și păstra individualitatea chiar și azi.

Gheorghe Petrușan

Școala noastră, școala mea

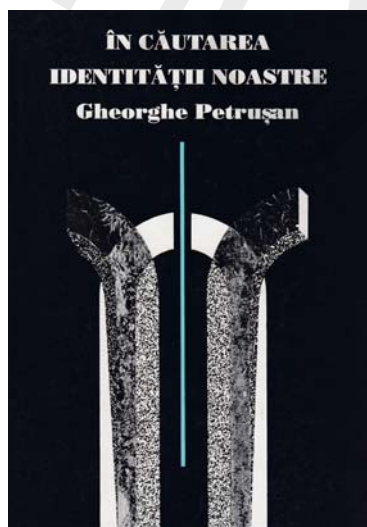
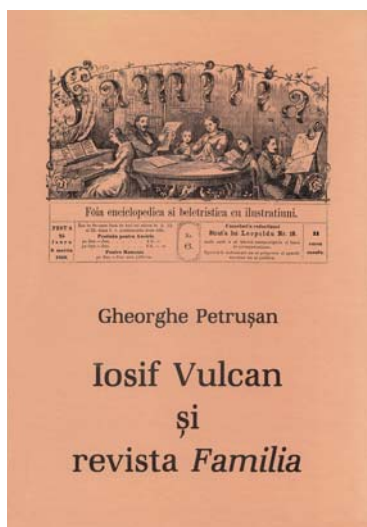
Când ar fi trebuit să trec pragul școlii, în 1944, în satul nostru era război. Stând în prima casă a satului, în loc să merg la școală, am ieșit la colțul grădinii din fața casei noastre, unde ne adunasem câțiva, în frunte cu unchiul Mihai, care ținea în mână un steag alb, spre a întâmpina un batalion de călăreți al armatei

¹szánni, szentelni

românești. Întâile mele amintiri se leagă de acele vremuri tulburi despre care noi, copiii, știam atunci foarte puțin. Cert este că primele mele amintiri datează din ultimul război mondial și se leagă de grozăviile lui, preludiu sumbru la studiile începute cu întârziere și într-o cumplită mizerie. Am început să scriu și să citesc la preoteasa (Aurica Câmpian), soția învățătorului și preotului Ioan Oláh. Din 1948 s-au secularizat școlile și am avut-o învățătoare pe doamna Székely, consoarta învățătorului Székely János. Dificultățile cu care mă confruntam se explicau în primul rând prin faptul că nu cunoșteam limba maghiară, în familie vorbind numai românește. Din 1951 mi-am continuat studiile la școala generală românească din Giulia, o școală cu limba de predare română. Colegii și școala din Giulia constituiau o adevărată Mekka pentru tinerii români din Ungaria.

(Din *Calendarul Românesc*, Giulia, 2003).

Gheorghe Petrușan s-a născut în Micherechi, într-o familie numeroasă. A absolvit secția de filologie română a Universității Eötvös Loránd din Budapesta. Din 1963 a fost profesor la Catedra de Limba și Literatură Română a Universității din Seghedin. A studiat biografia și opera unor personalități importante ale culturii române, a publicat numeroase lucrări despre istoria și identitatea comunității românești din Ungaria.

Temă:

1. Descrieți cum vă amintiți de prima zi de școală. Insistați¹ asupra sălii de clasă și a colegilor care v-au devenit apoi prieteni.

Ana Radici Repiský

Se coc „frajii“

Mașina ne ducea de la Giula spre Micherechi la părinții mei. Trecând calea ferată la stația „Remete“, urma șirul de duzi, unde tocmai acum se coceau „frajii“ albi și negri. Am oprit mașina, am cules dude și am mâncat câteva. Aveau un gust!...

Aveam vreo două, trei ani, când în aceste zile de vară, mă aflam deseori la o prietenă de-a mea din copilărie, la Eva Ceglédi. Eram și colege de clasă și ne vizitam foarte des în vacanța de vară. Eva și soră-sa mai mică erau crescute de mama lor divorțată într-o dragoste de invidiat. Această dragoste se simțea și se vedea și din comportarea celor două fete, fiindcă erau foarte harnice și foarte drăguțe.

În curtea lor creștea un dud uriaș. Crengile i se aplecau peste acoperișul bucătăriei de vară.

La toate trei ne plăceau „frajii“. Așteptam cu nerăbdare să se coacă, iar atunci, sângele nostru de copii neastâmpărați ne urca în „frăgar“, chiar ne făcea să ne plimbăm pe acoperișul nu prea înalt. Cu aceste ocazii uitam de teamă, de sfaturile mamei lor.

Îmi amintesc că pe acoperiș se înălța și un horn, care însemna pentru noi mâna de ajutor. Ne prindeam cu o mână de horn și cu cealaltă aplecam crengile, ca cealaltă dintre noi să poată culege ușor și comod duplele.

Aceasta era distracția noastră zilnică până nu ajungeam și ultimele duple din partea aceea a pomului.

Dar încă și azi îmi plac „frajii“.

Azi cele două surori au copii... Nu știu dacă mai există acel dud și nu știu nici dacă copiii lor se mai urcă pe acoperiș... Oare le plac „frajii“?

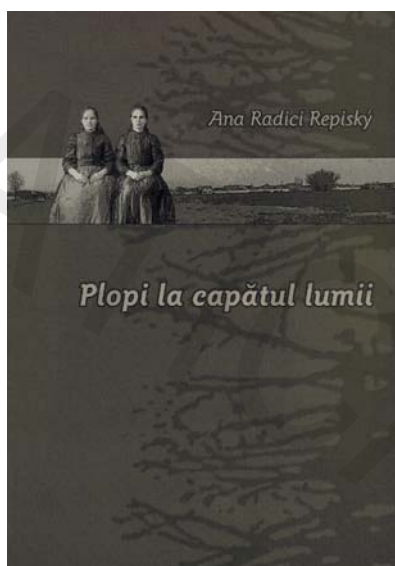
¹kiemelni, hangsúlyozni

Eu însă, în zilele acestea, mergând spre Micherechi, m-am gândit înduioșată la Eva și Maria, la frăgarul din curtea lor... (1991)

(Din volumul *Rupte din suflet*, Giula, 2001)

Ana Radici Repiský s-a născut într-o familie română din Micherechi. A absolvit secția de filologie română a Universității Eötvös Loránd din Budapesta. A lucrat ca jurnalistă și este profesoară la Liceul Nicolae Bălcescu din Giula. A publicat volume de amintiri, eseuri, confesiuni.

Temă:

1. Povestiți o întâmplare în care ați simțit că sunteți în pericol voi, sau cei din jur.

Alexandru Hoțopan
Rânduiala lucrurilor

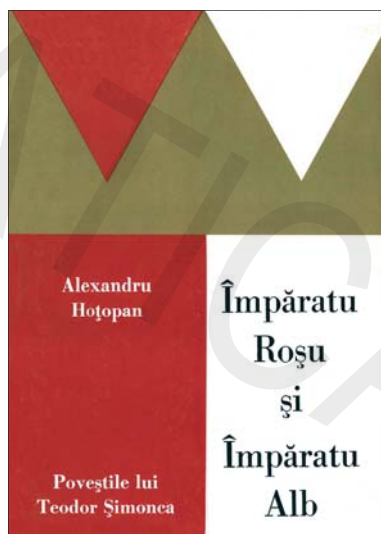
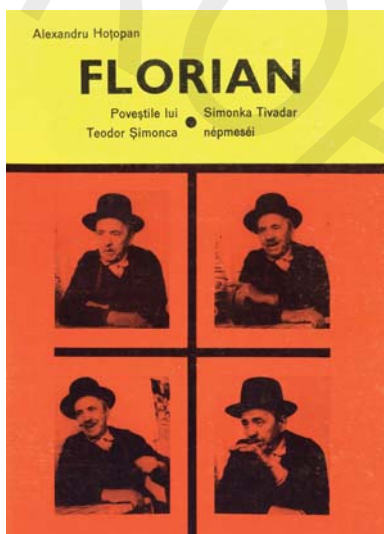
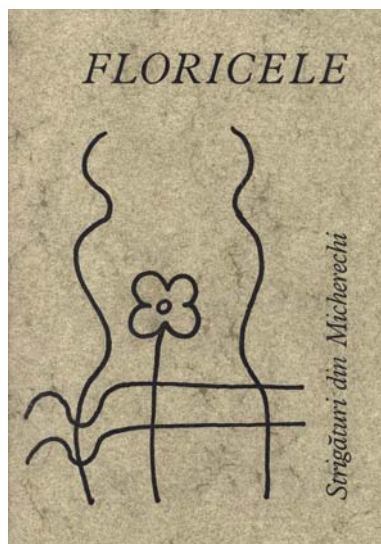
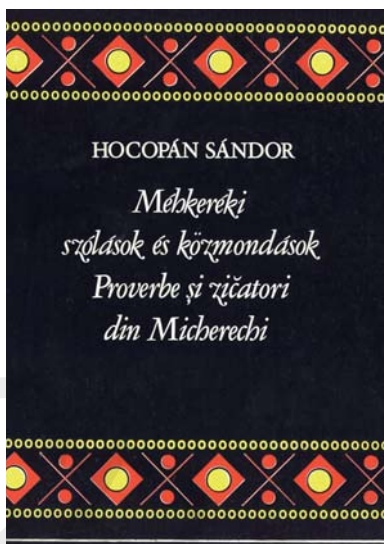
Se mai nasc idei
pe unda trecătoare a timpului.
Faptele se pun în cântar
gândurile cutezătoare se rânduiesc.

E dimineața-nălțătoare
a superbe frumuseți.
saturat de mârșave speculații
omul își găsește vatra
pe pământ:
vrea o alcătuire
în suflet și în gând
rânduiala tuturor lucrurilor
cum moșii și-o visau
oarecând.

(Din volumul *Din rădăcini comune*, Giula, 1998)

Alexandru Hoțopan s-a născut la Micherechi. A obținut diplomă de profesor la Catedra de Limba și Literatură Română din Seghedin. A fost redactor-șef al săptămânalului Foaia românească. A fost un neobosit folclorist, autor al unor prețioase culegeri de proverbe, strigături, basme ale românilor din Ungaria: Méhkeréki szólások és közmondások / Proverbe și zicători din Micherechi, Floricele. Strigături din Micherechi, Florian. Poveștile lui Teodor Șimonca, Împăratu Roșu și Împăratu Alb, Poveștile lui Mihai Purdi, A magyarországi románok folklórjáról, Világ szépe és világ gyönyörűje. Magyarországi román népmesék, etc.

Temă:

1. În gospodăriile tradiționale, era o anume „rânduială”, o ordine strictă a obiectelor, a evenimentelor. Interesați-vă de la cei mai vârstnici din familie asupra acestor tradiții ale „bunei rânduiei”.

Maria Berényi

Copilărie

Îmi aduc aminte de pâinea
Frământată de bunica
Povestirile ei îmi alintau somnul
Îmi lustruiau amfora mea cu vise
În grabă îmi retușau zâmbetul pe buze
Era liniște și îngerii aveau ochii senini

Amintiri din copilărie

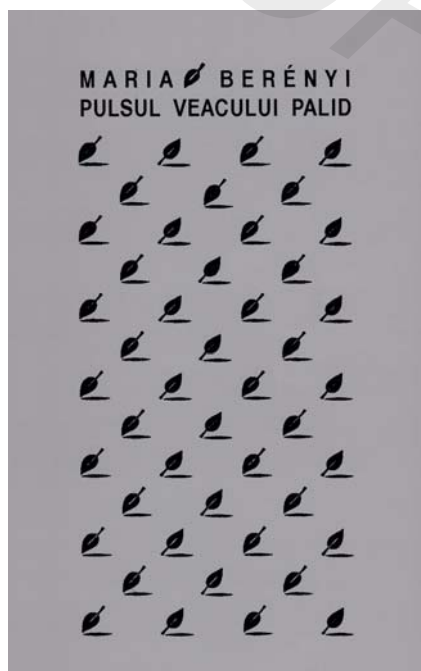
Mama de multe ori îmi spunea:
Fata mea,
Mai lasă cartea aceea că te vei beteji!
Nu vezi cât ești de slabă?
Și-ți străci ochii citind ziua și noaptea!
Eu noaptea vorbeam cu prietenii mei din povești
Pe care-i cunoșteam atât de bine.

(Din volumul *În pragul noului mileniu –
Új évezred küszöbén*, Giula, 2002)

Maria Berényi este originară din Micherechi. A absolvit secția de filologie română a Universității Eötvös Loránd din Budapesta. A pus bazele Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria. A publicat numeroase cărți și studii despre istoria și cultura românilor și a macedo-românilor din Ungaria și câteva volume de poezie. (*Istoria Fundației Gojdu (1870–1952)* / *A Gozsdó Alapítvány története (1870–1952)*, *Viața și activitatea lui Emanuel Gojdu 1802–1870*, *Cultură românească la*

Budapesta în secolul al XIX-lea, *Poveștile caselor Români în Buda și Pesta* / *Tales of houses Romanians in Buda and Pest* / *Mesélő házak Románok Budán és Pesten*, *Personalități marcante în istoria și cultura românilor din Ungaria*, *Autodefinire, Fără titlu* / *Cím nélkül 1989*, *Pulsul veacului palid* / *Sápadt század pulzusa*, *În pragul noului mileniu* / *Új évezred küszöbén*)

Teme:

1. Povestiți care sunt amintirile care vă leagă de bunicii voștri.
2. Urmăriți confesiunile în proză și versurile scriitorilor micherecheni și observați cum prezintă fiecare locul său natal. Ce sentimente descoperiți în scrierile lor?
3. Organizați o discuție în care să prezentați scriitorul care vă place din cei patru și argumentați de ce preferați scrierea lui.
4. Încercați să descoperiți în textele literare ale celor patru micherecheni ce amintire are fiecare despre locul de obârșie și cum apar aceste amintiri în lucrările prezentate.
5. Căutați lucrările unui scriitor din localitatea sau din zona din care vă trageți și alcătuiți o fișă bibliografică, după următorul model:

Hoțopan, Alexandru

Méhkeréki szólások és közmondások / Proverbe și zicători din Micherechi, Gyula, 1974

Poveștile lui Mihai Purdi, Budapesta, Editura Didactică, 1977

Florian. Poveștile lui Teodor Șimonca, ediție bilingvă, Békéscsaba, 1981

Împăratu Roșu și Împăratu Alb. Poveștile lui Teodor Șimonca, Budapesta, Editura Didactică, 1982

Világ szépe és világ gyönyörűje. Magyarországi román népmesék. Purdi Mihály meséi (Frumosul lumii și mândra lumii. Povești românești din Ungaria. Poveștile lui Mihai Purdi), traducerea în limba maghiară de Ignác Rózsa, postfață și note de Kovács Ágnes, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1982.

Istoria bisericii baptiste din Micherechi 1921–1950, Publicația Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, Giula, 2001.

6. În imaginile următoare vedeți câteva monumente ridicate în memoria unor personalități, aflate în localitatea Micherechi. Alcătuiți câte o fișă despre viața și activitatea acestor personalități, subliniind rolul lor istoric și cultural.

Bustul lui Nicolae Bălcescu

Bustul Regelui Ștefan, din fața bisericii

Placa Mihai Eminescu

Elemente de versificație

Versificația sau prozodia este o știință. În general, prin versificație se înțelege ansamblul de tehnici pe care îl presupune scrierea versurilor. Poezia se deosebește de proză și prin o serie de elemente care țin de formă. Poezia are *versuri, strofe, ritm, rimă, măsură*.

Versul este un rând dintr-o poezie, în care sunt respectate regulile referitoare la ritm, rimă și măsură. **Strofa** este un ansamblu unitar într-o poezie format dintr-unul sau mai multe versuri. După numărul de versuri, strofa poartă diferite denumiri. Cele mai cunoscute sunt:

- **Distihul**, adică strofa din două versuri:

Oamenii mă-nvinuiesc,
Că sunt tânăr și iubesc!
Tu mi-ai zis să viu la moară
Pe-nsărat, să te-ntâlnesc,
Dar la moară dau de prieteni,
Și de prieteni mă feresc.
Te-am văzut și ieri pe-o cale.
M-am temut să te opresc,
Că de mama mi-e rușine
Și de tine mă sfiesc.

(George Coșbuc – Gazel)

- **Catrenul** – strofa cu patru versuri.

Atât de fragedă, te-asameni
Cu floarea albă de cireș,
Și ca un înger dintre oameni
În calea vieții mele ieși.

*Abia atingi covorul moale,
Mătasa-ți sună sub picior
Și de la creștet până-n poale
Plutești ca visul de ușor.*

(Mihai Eminescu – Atât de fragedă)

Întrebări:

1. Câte versuri au strofele poeziilor *Toamna țesătoare* și *La oglindă*?
2. Ce poezii alcătuite din catrene cunoașteți?
3. Câte strofe are poezia *Hora Unirii* și ce fel de strofe sunt acestea?

Măsura este numărul silabelor dintr-un vers. Măsura poate fi de la patru silabe, pâna la 15–16 silabe, și chiar mai multe. De regulă, într-o poezie, versurile au aceeași măsură.

Întrebare:

1. Ce măsură au versurile următoarelor poezii:
Toamna țesătoare, Hora Unirii, La oglindă, Gazel

Rima este potrivirea a cel puțin două versuri în așa fel, încât accentul de la sfârșitul lor să cadă pe aceeași silabă, iar cuvintele în care se sfârșesc să aibă cel puțin una sau două silabe identice.

Clasificarea rimei

Rima împerecheată – apare atunci când versurile rimează două câte două, adică primul cu al doilea, al treilea cu al patrulea ș.a.m.d.

*Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de când nu ne-am văzut
Multă vreme a trecut
Și de când m-am depărtat,
Multă lume am umblat.*

(Mihai Eminescu – Revedere)

Rima încrucișată apare atunci când primul vers al unui catren rimează cu al treilea, iar al doilea rimează cu al patrulea.

Plecat-am nouă din Vasl**ui**,
Și cu sergentul, z**ece**,
Și nu-i era, zău, nimă**nui**
În piept inima re**ce**.
Voioși ca șoimul cel u**șor**
Ce zboară de pe m**unte**,
Aveam chiar pene la pici**or**,
Ș-aveam și pene-n fr**unte**.

Rimă îmbrățișată este atunci când rimează primul vers cu al patrulea și al doilea cu al treilea. Este un tip de rimă mai rar folosit de poeți, specific primelor două strofe ale sonetelor.

Acum din nou îmi treci pe sub fere**astră**,
Tu, toamnă, tu, frumoasă cerș**itoare**,
Pe urma ta cântări tângu**itoare**
Lin flutură-n întinderea alb**astră**.

(Octavian Goga – Sonet)

Monorima apare la mai multe versuri. Este specifică poeziei populare, din care se inspiră Mihai Eminescu, în poezia *Ce te legeni...*

Peste vârf de rămure**le**
Trec în stoluri rândune**le**,
Ducând gândurile me**le**
Și norocul meu cu **ele**.

Temă:

1. Citiți cu atenție poezia următoare și apoi rezolvați cerințele:

Otilia Cazimir
Cântec de leagăn

Dormi cu mama, puișor!
Dorm pisicile-n pridvor¹,
Doarme-n patul ei păpușa
Doarmă-n leagăn și Vaniușa...

Ia te uită, frate! Cum,
N-adormiși nici pân-acum?

Dorm sub streșini rândunele,
Iepurașu-n tufănele²,
Vulpea doarme-n vizuină³,
Fluturașul pe-o sulfină⁴,
Greierușul pe-o lalea –
Fiecare unde vrea!

Cum se poate, frate, cum?
N-adormiși nici pân-acum?

Dorm sub vatră puișorii,
Dorm sub gene ochișorii,
Doarme-n pernă urechiușa...
Dormi cu mama, dormi, Vaniușa!

Întrebări:

1. Câte versuri are poezia și în câte strofe sunt împărțite aceste versuri?
2. Câte versuri are fiecare strofă?
3. Cum se numește fiecare strofă în funcție de numărul de versuri pe care îl are?
4. Ce măsură au versurile?
5. Observați rima poeziei și stabiliți despre ce fel de rime e vorba.

¹pitvar; ²őszirózsa; ³odú; ⁴orvosi somkóró

COMPUNERE

Compunere pornind de la un citat Când mă gândesc la locul din care mă trag...

Pornind de la citatele de mai jos, alcătuiți o *compunere* despre localitatea în care trăiți.

- Interesați-vă la membri mai în vârstă ai familiei voastre despre istoria locului. Întrebați-i cum erau instituțiile importante (*școala, biserica, casa de cultură, presa, ansamblurile artistice*) în urmă cu mai multe decenii.
- Documentați-vă despre cum arăta satul/orașul în trecut. Căutați poze și vederi vechi, descrieți cum arătau în aceste imagini locurile cunoscute.
- Căutați informații despre personalitățile importante din localitatea voastră.
- Observați ce nume au instituțiile din localitate și descoperiți cine sunt cei după care au fost denumite.
- Faceți un inventar al statuilor, monumentelor și al plăcilor memoriale din spațiul public și informați-vă a cui memorie o păstrează, pe cine reprezintă.

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care ma ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!”

Ion Creangă în Amintiri din copilărie

„Auzi tălăngile¹? Dangătul lor alcătuieste o simfonie. E întâia pe care am memorat-o în copilăria mea, în vatra părintească. Acolo, în satul meu natal, la

¹kolompok

Ograda, în Bărăganul ialomițean. În sunetul lor m-am născut și am crescut. Ai văzut vreodată turmele de oi și cirezile de cornute înapoindu-se de la pășune? În asfințit, spectacolul e de-a dreptul mirific¹.“

Ionel Perlea – un magician al baghetei

„Amintirile copilăriei din satul meu natal nu mă fac indiferent. Erau vremuri grele imediat după al doilea război mondial. Noi, copiii eram cu îmbrăcăminte și încălțări slabe. La școală când era vreme rea sau ploaie mă ducea în spate Ioani Toaderii Leisi și când se terminau orele venea după mine, că eram tare mic și slăbuț la cei 7 anișori. La școală, în timpul pauzelor ne jucam în curte cu o minge făcută din cârpe care dacă se uda devenea foarte grea. În abecedarul nostru din clasa a VI-a era o lectură intitulată „Ionel“ și cum și pe mine mă cheamă Ionel, îmi plăcea tare mult acea bucată de citire. Învățătorul nostru pe care Călugărul îl chema, a pus-o pe colega Vaida Floare să citească lecția „Ionel“, aceasta întorcând capul spre mine și arătându-mă cu degetul a bufnit² în râs. Eu nici una nici alta am scos mingea din bancă, și, zbang, am aruncat-o drept în frunte la colega Vaida. Învățătorul a luat virgașul (o nuiă groasă ca degetul) și mi-a tras patru la palmă de s-au cunoscut urmele și o săptămână. Mi-aduc aminte, cum, de Crăciun, umblam a cucuța, umblam cu colinda din casă în casă, oricât de mare era zăpada. Primeam de la cei pe care îi colindam, nuci, mere, colăcei și când se umplea straița mergeam acasă, goleam și înapoi de unde am rămas. Câte și câte amintiri frumoase din copilărie mă leagă de acest sat, Dumuslău. Deși uneori mi-a fost greu, nu te pot uita, satul meu natal!“

Ionel Cadar – Satul meu natal

¹csodálatos; ²hahotázik

SCRIITORI ROMÂNI

Constantin Chiriță

Cireșarii

(fragment)

Undeva în curte, pe terenul de fotbal, se trăgea la o poartă. Își încercau pe rând norocul fotbaliștii din clasele de mijloc. Portarul, un elev dintr-a opta, nu lăsa nici o minge să treacă prin spațiul apărut de el. Chiar când Tic se repezi spre minge, prefăcându-se că va trage cu toată puterea în stânga, portarul opri mingea, chiar pe linia porții. Înciudat, nefericitul concurent scoase o limbă uriașă pe care i-o arătă în toată splendoarea ei portarului, și, dezamăgit¹ de insucces, își coti pașii în altă direcție. După el se ținea o droaie² de puști³.

– Bă, Tic, ce apără azi Sergiu! Pun pariu⁴, că nu-l găurești!

Tic îl privi de sus pe piciul⁵ îndrăzneț, și se hotărî să-l pună imediat la punct:

– Eu? Pe Sergiu?! Ha! Ha! ... Te-aș lăsa gol, mă, auzi? Te-aș lăsa ca planșa⁶ de la anatomie, dacă mi-aș pune mintea cu tine. Și pielea ți-aș lua-o... Dacă n-aș fi elev, aș juca astăzi în națională...

– Daaaa! Las' că știu eu... Te lauzi. Află de la mine că azi nu-l găurește nimeni pe Sergiu. Ții pariul?

– Ai tu noroc că mie nu-mi plac oamenii săraci, adică oamenii sărăciți... Altfel aș paria imediat.

Mâna lui Tic se îndrepta amenințătoare spre nasul bravului⁷ amator de pariuri, dar mișcarea se opri brusc. Privirile lui Tic descoperiseră ceva în zona aparatelor de gimnastică, mai bine zis, pe cineva: un vlăjgan⁸ care se întrecea în acrobații. Droaia lui Tic își urmă cu fidelitate șeful, copiindu-i întocmai mersul și atitudinea. Tăcerea era deplină și în zona aparatelor de gimnastică. Spectatorii, mari și mici, urmăreau cu sufletul la gură ceea ce se petrecea deasupra capetelor lor. Vlăjganul se cățăraseră pe o frânghie fără noduri, și fără ajutorul picioarelor, printr-un salt ușor, se agățase de un cablu⁹ gros de sârmă, care traversa, la cinci metri înălțime, toată curtea școlii.

¹csalódott; ²tömeg; ³kölyök; ⁴fogadom; ⁵gyerkőc; ⁶szemléltető tábla; ⁷bátor; ⁸kajla; ⁹kábel

– Îl vedeți, mă? – se răsti Tic la prichindeii înfiorați din jur. Țsta-i Ursu, colegul soră-mii și cel mai bun prieten al meu. Lucrăm amândoi la bară. Dacă ne-ați vedea cum facem amândoi gigantica și salturile mortale... Asta-i un fleac¹.

– Ia nu te mai lăuda, mă pițigoiule, îl apostrofă² pe neașteptate un slăbănog lung și deșirat³. Până la urmă te pomenești că ajungi și acrobat la circ.

Acel vlăjgan căruia îi spunea Ursu, începu o nouă mișcare, acolo sus, deasupra capetelor lor. Se lansase într-o cursă rapidă, a cărei ciudățenie nu consta numai din faptul că se făcea pe un cablu, cu ajutorul mâinilor, ci mai ales pentru că fiecare mișcare de înaintare se făcea prin întoarceri, și la fiecare întoarcere trupul se sprijinea într-o singură mână. Printre buzele deschise ale spectatorilor răzbătu un țipăt atunci când brațele acrobatului se încolăciră⁴ sigure pe una din frânghiile de pe bârnă⁵, transformându-i trupul într-o pendulă⁶.

– Ei! Se repezi Tic la bravul amator de pariuri. Nu mai spui nimic? Acum să te vad!... Arată-mi tu altul, în afară de mine și de Ursu, care să facă figura asta. Nici nu știi cum se cheamă figura. Zborul Liliacului⁷, auzi, tu?!

– Uite, dacă vrei, continuă Tic, într-o clipă sunt lângă Ursu. Ce, crezi că mi-e frică?

Nu într-o clipă, dar în câteva clipe, Tic fu într-adevăr lângă Ursu. Nu pentru ca să repete figura acestuia, ci pentru că un băiat oacheș⁸ se apucase să zgâlțâie frânghia de care se agățase Ursu și-i făcuse semn să coboare. Vlăjganul alunecă spre pământ cu atâta iuțeală, că aproape toți spectatorii își imaginează un accident. Unul singur se strecură lângă Ursu. Nu putea fi altcineva decât Tic. El mai avu timp să audă o parte din cuvintele pe care Dan, băiatul cel oacheș i le șopti acrobatului:

– Ne cheamă Victor. Sub castanul de lângă cișmea. Tu du-te repede și anunță fetele.

Îndemnul lui Dan îl transformă pe Ursu într-un fulger, iar pe Tic într-un fel de fulgeraș. Pe potecile deschise printre spectatorii zăpăciți de goana vlăjganului, se strecura și Tic. Iar când trecură amândoi ca niște rachete prin mijlocul terenului de fotbal apărat de Sergiu, se întâmplă că mingea, scăpată de cine știe cine, venea chiar în întâmpinarea lui Tic. Prichindelul expedie un șut năprasnic⁹ spre poartă, pe care Sergiu nici nu-l văzu. Doar îl auzi șuiărându-i pe lângă ureche. Și dintr-odată, dându-și seama de marea lui faptă, Tic se opri într-un urlat de bucurie, uitând cu totul de Ursu.

¹semmiség; ²kiönti a dühét; ³hórihorgas, rongyos; ⁴összefonja; ⁵gerenda; ⁶inga; ⁷denevér; ⁸barna; ⁹hirtelen

– Doamne, ce gol mare am băgat! se pomeni Tic lăudându-se. Le-am cam rupt gura la toți. la zi-i, mă planșă¹ de anatomie! Tot mai crezi că mă laud?

Înciudat și parcă amețit de o lovitură primită în ceafă, Sergiu părăsea poarta.

Constantin Chiriță (1925–1991) a fost un prozator român. Cărțile sale s-au adresat în special tineretului. Constantin Chiriță este autorul unui foarte popular ciclu de cinci volume pentru tineret, intitulat *Cireșarii*.

Fragmentul de mai sus face parte din primul volum, cu titlul *Cavalerii florii de cireș*. În roman este vorba despre un grup de adolescenți de doisprezece-șaisprezece ani, care locuiesc pe strada Cireșului, într-un orașel românesc. De la numele străzii vine și numele romanului.

Fragmentul din lecție ne prezintă ultima zi de școală înainte de vacanța de vară. Facem cunoștință cu Tic, un elev vioi și poate un pic lăudăros. Îl cunoaștem și pe prietenul său zis Ursu, deoarece era pasionat de gimnastică și avea o statură sportivă, puternică. Tinerii pun la cale o expediție într-o peșteră, unde îi așteaptă tot felul de aventuri, unele chiar periculoase.

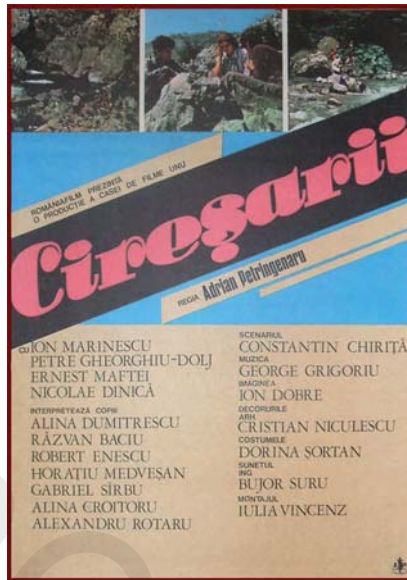
Volumele au fost ecranizate în anii 1970, ca serial de televiziune, care s-a bucurat de succes. S-au turnat filme după aceste volume, considerate best-seller-uri în perioada comunistă dar și astăzi. Mii de adolescenți au dorit să fie ca Cireșarii. S-au înființat cercuri de tineret și cluburi cu numele „Cireșarii” și s-au organizat numeroase expediții și excursii, cu participanți de vârsta cireșarilor și cu caracter științific, ca o rețrare a aventurilor acestora.

Alături de romanul *Toate pânzele sus!* al lui Radu Tudoran, „Cireșarii” este unul din romanele favorite ale adolescenților români.

Temă:

1. Proiectați un afiș al filmului, în limba maghiară.

¹plakát

Afișul filmului *Cireșarii*

Întrebări:

1. Cine este personajul principal al lecturii din primul volum al romanului *Cireșarii*?
2. Ce se întâmplă în curtea școlii?
3. Ce părere are Tic despre Sergiu?
4. Ce părere are Tic despre Ursu?
5. Care dintre însușirile de mai jos se potrivesc cu caracterul lui Tic? (Rețineți-le pentru a-i realiza portretul).

guraliv, zglobiu, neliniștit, modest, tăcut, neastâmpărat, retras, simpativ, reținut, curajos, lăudăros, gălăgios, prietenos.

Rețineți!

Poetul *Nichita Stănescu* a fost un *bun prieten* al lui *Constantin Chiriță*. El a scris, în semn de simpatie pentru volumele dedicate tinerilor, ciclul de poeme *Cântece de cireșar*. Iată o poezie din acest volum:

Cireșar

Nimeni nu crede dacă sărutăm
pasărea în zbor, iarba înverzind.
Noi suntem un fel de martori¹
ai adolescenței ruginind.
Nimeni nu ne spune: bea, flămândule!
Nimeni nu ne spune: însetatule!
Curge primăvara pe sub fluturi,
visător podeaua curge pe sub tine, patule!
Lasă-te pe somnul meu, tu vis frumos,
cade-mi tu în gura mea uscată
roșie cireașă dintr-un chiparos², zână inventată.

Temă:

Analizați poezia lui Nichita Stănescu din punctul de vedere al versificației. Ce puteți spune despre elementele specifice *vers, strofă, măsură, rimă*?

Știați că...

- *Ceaiul de cozi de cireșe calmează tusea*, având același efect ca al unui sirop de tuse. Este antiinflamator³ și antiseptic⁴, tratează cistitele⁵, colici renali, litiaza renală⁶, nisipul la rinichi și infecțiile urinare.
- Fierbe o mână de cozi de cireșe într-un litru de apă și consumă trei cești pe zi, aproximativ 10–14 zile, până la dispariția simptomelor infecției.
- Ceaiul din codițe de cireșe tratează cu succes guta⁷, reumatismul, artrita⁸ și previne arteroscleroza. Ceaiul obținut prin fierberea cozilor de cireșe este folosit în apa de baie pentru alinarea durerilor mâinilor și picioarelor.

¹tanúk; ²ciprusfa; ³gyulladáscsökkentő; ⁴fertőtlenítő; ⁵hólyaghurut; ⁶vesekövesség; ⁷köszvény; ⁸ízületi gyulladás

Ghicitoare

În grădina lui Pandele
E un pom plin cu mărgele.
La culoare-s roșii toate,
Cu codițe-mperechiate.

Teme:

1. Explicați următoarele expresii selectate din textul lecturii. Alcătuiți cu ele propoziții. Traduceți-le în limba maghiară:
2. Realizați portretul fizic și sufletesc al lui Tic. Fiți atenți la cuvintele cu care este zugrăvit în text portretul fizic al băiatului. Acordați atenție și limbajului pe care îl folosește. Spuneți-vă părerea personală față de acest personaj.
3. Extrageți din text cuvintele și expresiile cu care este caracterizat personajul Ursu. Faceți o scurtă descriere a lui Ursu, în limba maghiară.
4. Povestiți lecția oral apoi alcătuiți rezumatul lecției în scris.

„Schimbăm caii la cireș!”

În România, există multe localități care se numesc Cireșu: una în județul Mehedinți, una în Argeș, una în județul Brăila, este un Cireș și în Vâlcea, și unul în Timiș. În Ucraina există de asemenea o localitate locuită și de români, care se numește Cireșu. Legătura dintre acest toponim¹ și pomul fructifer care face gustoasele cireșe s-a pierdut, în niciuna dintre aceste localități nu sunt livezi de cireși.

Despre Cireșu din județul Brăila, tradiția și documentele păstrează date și informații referitoare la întemeierea localității. Primele date despre localitatea Cireșu datează din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Într-o monografie a satului, se spune că în împrejurimile locului unde acum se află biserica, s-au așezat cândva niște familii de târlași², venite din Transilvania. Târlașii erau oierii, ciobanii care călătoreau cu turmele de oi distanțe destul de mari, în căutare de pășune³. Și-au încropit o târlă, adică o stână de oi, iar în jurul stânei au început să cultive cereale, zarzavaturi, legume. Nu s-au mai întors în Ardeal ci s-au stabilit în câmpia Bărăganului unde au întemeiat o așezare.

Dintr-o lucrare a istoricului Nicolae Iorga reiese că, la un moment dat, lângă acest sălaș de oieri ardeleni a fost înființat un punct pentru schimbarea cailor de poștalion⁴.

În câmpia Bărăganului cătunele erau foarte rare, distanțele între localități erau mari. Oamenii care doreau să călătorească sau să trimită scrisori sau lucruri dintr-un loc în altul aveau un singur mijloc de transport: poștalionul. Poștalionul era o trăsură de dimensiuni mari, închisă, cu mai multe locuri, trasă de patru, de șase sau de opt cai, folosită în trecut (înainte de apariția căii ferate) pentru transportul⁵ călătorilor și al corespondenței (scrisori, pachete) pe distanțe mari. Poștalionul se mai numește și diligență ori căruța poștei. Călătoria cu diligența nu era lipsită de pericole⁶, deseori tâlharii atacau⁷ căruțele poștei și le jefuiau⁸. De aceea, vizitiile de poștalion erau oameni curajoși și umblau înarmați.

¹helynév; ²vándorjuhászok; ³legelő; ⁴postakocsi; ⁵közlekedés; ⁶veszélyek; ⁷megtámadni; ⁸kirabolni

Poștalion

Lângă stâna oierilor rămași în Bărăgan, era un cireș bătrân. Bărăganul e un câmp imens, arid¹ și lipsit de copaci, așa că acest cireș a devenit punctul în care poștalionul schimba caii obosiți cu alții, odihniți. „Schimbăm caii la cireș“, spuneau vizitiii². Și așa a rămas Cireșu numele așezării.

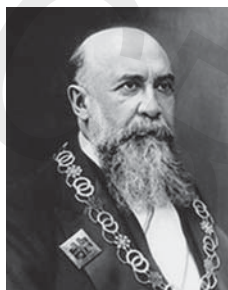

Diligență prin Bărăgan

¹száraz; ²kocsisok

Întrebări:

1. Cum a luat ființă localitatea Cireșu, din județul Brăila?
2. De ce au venit ciobanii ardeleni în Bărăgan?
3. Ce era poștalionul? În Ungaria a existat acest vechi mijloc de transport? Documetați-vă și adunați poze despre diligențe.
4. Ce credeți, când au început să dispară poștalioanele?
5. Cum se numește istoricul român de la care avem informații despre poștalionul de la Cireșu?

Nicolae Iorga (1871–1940) a fost un reputat istoric, profesor universitar, enciclopedist, poet, dramaturg, critic literar, memorialist, gazetar, publicist, om politic, membru titular al Academiei Române. Savant de renume mondial, a avut o activitate științifică bogată, fiind autorul a 1.003 volume, 12.755 articole și studii, 4.963 recenzii. Iorga este unul dintre cei mai importanți istorici ai românilor, autor a numeroase sinteze, culminate cu *Istoria Românilor* în 10 volume, pentru care a fost numit

pe bună dreptate *cel mai mare istoric și savant al României din toate timpurile*. Realitatea politică și socială în care a trăit se afla însă pe o cale greșită. În istoria României erau vremuri tulburi¹ și savantul a sfârșit tragic, ucis prin împușcare și aruncat la margine de drum. Opera sa însă este foarte importantă pentru istoria și cultura românilor.

Teme:

1. Citiți poezia următoare. Descoperiți despre ce călător care sosește cu poștalionul ne vorbește autorul versurilor. Identificați figurile de stil: epitele, metaforele, personificările.
2. Poezia *Poștalionul* a fost pusă pe melodie de *Nicu Alifantis*. Ascultați cântecul împreună cu clasa.

¹zavaros

Radu Stanca

Poștalionul

Diseară poștalionul va trece prin strâmtoare¹,
Iar noi îl vom surprinde la locul cunoscut.
Întocmai ca pe vremea când mânuiam topoare
Sau flinte² ghintuite³, întocmai ca-n trecut.

Un lucru mult mai nobil⁴, prieteni, astă seară
Aduce poștalionul și mai de preț de cât
O călătoare blondă, subțire sau sprințară⁵,
Ori saci cu bani de aur, umpluți până la gât.

Diseară poștalionul aduce-un domn de seamă,
Un călător de vază⁶, și-un hoțoman⁷ de soi⁸,
Aduce **timpul**, domnul pe care nici o vamă
Nu l-ar putea vreodată întoarce înapoi...

Iar de vom pune mâna pe el și pe comoară,
Ne-am pricopsit⁹ prieteni, cum nu ne-am așteptat,
Iar de vom pune mâna pe el în astă seară,
I-am dat o lovitură¹⁰ cum încă nu s-a dat.

Știați că...

În limba română sunt câteva substantive la genul masculin, care la forma de plural cu articol hotărât, se termină în trei „i”:

- copil – copii – copiii
- fiu – fi – fii
- vizitiu – vizitii – vizitiii
- camionagiu¹¹ – camionagii – camionagiii
- geamgiu¹² – geamgii – geamgiii

¹szoros; ²kováš puska; ³veretes; ⁴nemes; ⁵eleven; ⁶fontos; ⁷tolvaj; ⁸jófajta; ⁹meggazdagodni; ¹⁰csapás;

¹¹kamionsofőr; ¹²ablakos

Autobiografia. CV-ul

Cuvântul **biografie** provine din limba greacă și înseamnă „*povestea vieții*“. Când alcătuim biografia unei persoane, avem în vedere toate momentele prin care a trecut, familia, studiile, activitatea, realizările, date importante, influența pe care a avut-o persoana respectivă asupra mediului în care a trăit.

De exemplu, personalitățile culturale, științifice, istorice au o biografie cunoscută de toată lumea. Cercetătorii care se ocupă cu întocmirea biografiilor diferitelor personalități, cercetând arhive, documente, lucrări, acte, se numesc biografi. La orele de literatură învățăm biografia scriitorilor ale căror opere le studiem.

Autobiografia e o relatare sub forma unei povești de viață, așa cum s-a întâmplat, scrisă și prezentată la persoana întâi. Dacă biografii folosesc documente și mărturii ale contemporanilor, autobiografiile se bazează de multe ori doar pe memoria proprie. Unii scriitori au scris romane autobiografice. De exemplu, în „*Amintiri din copilărie*“ de Ion Creangă, autorul le povestește cititorilor propria copilărie.

Curriculum vitae (citește *vite*) este o expresie care vine din limba latină și înseamnă „*parcursul vieții*“. Ea desemnează un ansamblu de informații prin care o persoană care aspiră la o bursă, un loc de muncă, un post, se face cunoscută pentru cel care este interesat în angajarea ei. Apărând adeseori sub o formă abreviată (prescurtată) – CV –, *curriculum vitae* este sinonim cu sintagme ca „*prezentare personală*“ sau „*aplicație personală*“.

Un bun CV va cuprinde ceea ce este semnificativ pentru propria existență, iar prezentarea va fi făcută în detaliu¹. Va trebui scris în așa fel încât să trezească interesul și să nu plictisească.

¹ részletesen

Scrierea unui curriculum trebuie să se bazeze pe următorul set de informații:

- **Numele și prenumele**
- **Adresă, telefon, e-mail**
- **Data nașterii, stare civilă**
- **Studii**

La această rubrică trebuie menționate școlile absolvite, profilul, eventualele cursuri frecventate (operare PC, tehnoredactare, conducere auto), fiecare cu perioada respectivă. E bine ca prezentarea să înceapă cu evenimentul cel mai apropiat în timp, cu alte cuvinte cronologia să fie una inversă, dinspre prezent înspre trecut.

- **Performanțe în activitatea școlară**

Dacă au existat rezultate deosebite în participările la olimpiade, la concursuri școlare, la competiții. Dacă au existat rezultate bune la învățătură, note, medii calificative deosebite.

- **Activitate profesională**

Dacă ai lucrat cândva, indiferent în ce formă, sau dacă ai experiență în domeniul solicitat.

- **Competențe, aptitudini, abilități, calități**

Cunoașterea unei (unor) limbi străine. Nivelul competenței în cunoașterea limbii străine respective va fi precizat prin particularizare: vorbit, scris, citit. Pentru fiecare nivel se va indica, după caz: foarte bine, bine, satisfăcător.

Calități personale ce pot fi notate: capacitate organizatorică¹, receptivitate la nou², loialitate, punctualitate, conștiinciozitate, inițiativă, colegialitate, responsabilitate.

- **Pasiuni (hobby-uri)**

Sportul, lectura, excursiile, muzica, alpinismul pot fi pasiunile fiecăruia. Dacă una dintre ele are legătură cu obiectivul dorit, trebuie insistat asupra ei. Muzica ori lectura sunt adecvate unei activități statice³, pe când sportul ori alpinismul se potrivesc unei activități dinamice.

- **Semnătura și data**

Semnătura dă nota de autenticitate și de responsabilitate informațiilor despre persoana ta.

¹ szervezőképesség; ² fogékonyság az újra; ³ sztatikus

Un curriculum vitae poate fi însoțit (și este indicat să fie așa) de fotografie recentă, de copii xerox după diplomele de absolvire a școlilor, de orice document ori referință care să vină în sprijinul celor scrise.

Scrierea unui curriculum vitae nu trebuie să fie o redactare întâmplătoare a ceea ce îți vine pe moment în minte.

Cel mai solicitat model de CV este cel numit *EuroPass*. Ca să fii pregătit(ă) pentru o astfel de situație, care ți se poate ivi oricând, completează cu atenție, exactitate¹ și responsabilitate propriul CV, din timp!

Teme:

1. Ce este biografia? Realizați o scurtă biografie a unui scriitor român și una a unui scriitor maghiar, ambele în română, apoi în maghiară.
2. Ce este autobiografia? Argumentați că „*Amintiri din copilărie*” este o *autobiografie*.
3. Completați un model *EuroPass* de curriculum vitae, folosind formularul.

Curriculum vitae Europass

Informații personale

Nume / Prenume
Data și locul nașterii
Adresă(e)
Telefon
E-mail
Naționalitate
Cetățenie

¹pontosságal

Locul de muncă / postul vizat / Domeniul ocupațional

Experiența profesională

Perioada

Funcția sau postul ocupat

Activități și responsabilități principale

Numele și adresa angajatorului

Educație și formare

Perioada

Calificarea / diploma obținută

Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite

Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare

Rezultate/nivel de clasificare

Aptitudini și competențe personale

Limba maternă

Limbi străine cunoscute

Scris

Citit

Vorbit

Autoevaluare (bine, foarte bine, satisfăcător)

Competențe și abilități sociale

Competențe și aptitudini organizatorice

Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului

Competențe și aptitudini artistice

Alte competențe și aptitudini

Permis de conducere

Informații suplimentare

Anexe

Data

Semnătura

LITERATURA POPULARĂ

Miorița Baladă populară

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale,
Trei turme de mici,
Cu trei ciobănei.
Unu-i moldovan,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean.
Iar cel ungurean
Și cu ce-l vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan,
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe,
Mândre și cornute,
Și cai învățați,
Și câni mai bărbați,

Dar cea mioriță,
Cu lână plăviță,
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
– Miorița laie,
Laie bucălaie,

De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță mioară?
– Drăguțule bace,
Dă-ți oile-ncoace,
La negru zăvoi,
Că-i iarba de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câine,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vreau să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrâncean!
– Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană,
și de-a fi să mor
în câmp de mohor,
Să spui lui vrâncean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice, pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stâinii

Să-mi aud câinii.
 Aste să le spui,
 Iar la cap să-mi pui
 Fluieraș de fag,
 Mult zice cu drag;
 Fluieraș de os,
 Mult zice duios;
 Fluieraș de soc,
 Mult zice cu foc!
 Vântul, când a bate,
 Prin ele-a răzbate
 Ș-oile s-or strânge,
 Pe mine m-or plânge
 Cu lacrimi de sânge!
 Iar tu de omor
 Să nu le spui lor.
 Să le spui curat
 Că m-am înșurat
 Cu-o mândră crăiasă,
 A lumii mireasă;
 Că la nunta mea
 A căzut o stea;
 Soarele și luna
 Mi-au ținut cununa.
 Brazi și paltinași
 I-am avut nuntași,
 Preoți, munții mari
 Paseri, lăutari,
 Păserele mii,
 Și stele făclii!

 Iar dacă-i zări,
 Dacă-i întâlni
 Măicuță bătrână,

Cu brâul de lână,
 Din ochi lăcrimând,
 Pe câmpi alergând,
 Pe toți întrebând
 Și la toți zicând:
 „Cine-a cunoscut,
 Cine mi-a văzut
 Mândru ciobănel,
 Tras printr-un inel?
 Fețișoara lui,
 Spuma laptelui;
 Mustețioara lui,
 Spicul grâului;
 Perișorul lui,
 Pana corbului;
 Ochișorii lui,
 Mura câmpului?
 Tu, mioara mea,
 Să te-nduri de ea
 Și-i spune curat
 Că m-am înșurat
 Cu-o fată de crai,
 Pe-o gură de rai.
 Iar la cea măicuță
 Să nu spui, drăguță,
 Că la nunta mea
 A căzut o stea,
 C-am avut nuntași
 Brazi și paltinași,
 Preoți, munții mari,
 Paseri, lăutari,
 Păserele mii,
 Și stele făclii!

Rețineți!

Balada este o specie epică în versuri, adică o povestire, o întâmplare deosebită, versificată. Balada populară se încadrează în genul epic, deoarece autorul își transmite în mod indirect gândurile și sentimentele prin intermediul personajelor și al acțiunii.

Balada tradițională are și melodie, e interpretată la diferite ocazii, de lăutari, rapsozi, cântăreți, uneori cu acompaniament instrumental.

Folclorul românesc are un tezaur bogat de balade, dintre care mai cunoscute sunt: *Miorița*, *Mănăstirea Argeșului*, *Soarele și Luna*, *Toma Alimoș*, *Corbea*, *Iancu Jianu*, *Pintea Viteazul*.

Balada populară ***Miorița*** a fost descoperită și notată de *Alecu Russo*. În anul 1847, la *Soveja*, în *Munții Vrancei*, apoi rescrisă și publicată de **Vasile Alecsandri**, în revista „*Bucovina*“, în anul 1850, reprodusă apoi în colecția de poezii populare intitulată „*Balade (cântece bătrânești) adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri*“ (1852).

Titlul baladei este un diminutiv de la cuvântul „mioară“, care înseamnă oaie tânără, oiță, mielușea.

Textul literar al baladei *Miorița*, în varianta publicată de Alecsandri, conține șase motive specifice folclorului românesc:

- *motivul transhumanței,*
- *motivul conflictului dintre ciobani,*
- *motivul oiței năzdrăvane,*
- *testamentul,*
- *alegoria moarte-nuntă,*
- *motivul măicuței bătrâne care-și caută fiul.*

Întrebări:

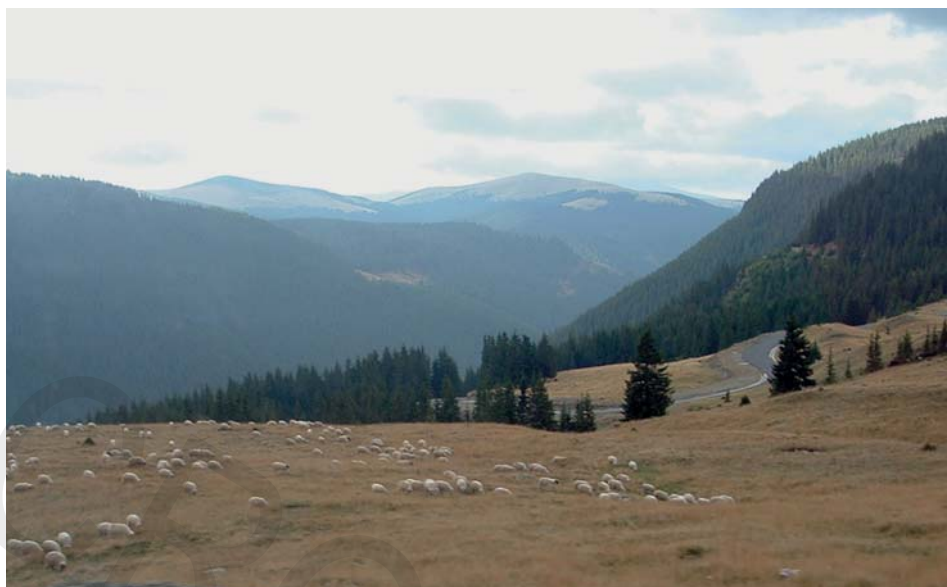
1. De unde vin cei trei ciobani, personajele din *Miorița*, și de ce coboară ei în vale? Oare ce anotimp este când se întâmplă acest lucru?
2. Care este motivul pentru care este dușmănit ciobanul moldovean?

3. De ce spunem că mioara este năzdrăvană? Prin ce se deosebește ea de o oiță adevărată?
4. Cum acționează ciobanul când aude că poate va fi ucis? Ce e important pentru el?
5. Cum se gândește ciobanul la moarte? Cu ce o aseamănă?
6. La ce ființă dragă zboară gândul ciobanului?
7. Care sunt lucrurile și ființele din mediul înconjurător imediat al ciobanului, despre care acesta vorbește în „*testamentul*” său?
8. Care sunt elementele naturale majore despre care ciobanul spune că vor participa la „*nunta*” sa?
9. De ce credeți că nu vrea ciobanul ca miorița să îi povestească și mamei sale că el s-a înșurat cu „*a lumii mireasă*”?

Știați că...

Transhumația este deplasarea sezonieră a păstorilor cu turmele de animale (îndeosebi de oi) vara la pășunile de la munte și toamna spre cele de la șes. Aceste călătorii ale ciobanilor cu turmele lor, de la munte la câmpie și invers, erau adesea foarte periculoase. Multe zone prin care treceau erau greu de străbătut, pline de animale sălbatice. Ciobanii parcurgeau distanțe mari, trăiau mult timp departe de familiile lor, de locurile natale.

Teme:

1. Selectați versurile care conțin portretul fizic al ciobanului moldovean.
2. Selectați versurile care cuprind portretul măicuței bătrâne.
3. Scrieți în caiete rezumatul baladei Miorița.
4. Citiți știrea mai jos. Redați-o apoi cu cuvintele voastre:

Un număr de 300 de oi din rasa țurcană, șase ciobani din care doi din România, doi din Ucraina și doi din Polonia, însoțiți de patru câini din rasa Ciobănesc mioritic românesc vor pleca sâmbătă, din localitatea brașoveană Rotbav, în Polonia în cadrul proiectului româno-polonez „Transhumanța”.

Prin intermediul proiectului se va reface traseul transhumanței păstorilor de-a lungul lanțului Carpatic urmând să se parcurgă 1400 de km în 100 de zile fiind traversate cinci țări începând cu România, și continuând cu Ucraina, Polonia, Slovacia și Republica Cehă, transhumanța urmând să fie sărbătorită prin evenimente culturale cu specific pastoral.

(Agenția de presă Agerpres)

Un colind din Chitighaz

De-a lungul timpului, balada Miorița a cunoscut o largă răspândire în toate teritoriile locuite de români, în nordul și în sudul Dunării, circulând în peste o mie de variante.

Într-un manual școlar a fost introdusă pentru prima oară în 1861, manualul se numea „Carte de lectură românească pentru classile gimnasiale inferiori și reali” și a apărut la Brașov.

În 1859, la Pesta, apare culegerea *Poezia populară. Colinde, culese și corese de A. M. Marienescu*. Unul dintre aceste colinde poartă titlul JUDECATA PĂSTORILOR, fiind o variantă a Mioriței.

În multe zone, Miorița nu este o baladă, ci un colind cântat cu ocazia Crăciunului. Acest colind a fost cunoscut și în comunități românești din Ungaria, ca *Aletea* și *Chitighaz*.

În localitatea Chitighaz a circulat colindul care începe cu versul „*Pe răzor de vie...*”. Varianta următoare este culeasă, notată și descrisă de profesorul *Domokos Sámuel*, de la Catedra de Filologie Română a Universității Eötvös Loránd, din Budapesta, în anii 1970. Colindul este foarte scurt, probabil avea mai multe versiuri care au dispărut însă din memoria oamenilor.

Pe răzor de vie
Est-un pom mărunț
La frunză rotund
Da' la umbra lui
Cine se umbrește?
Doi-trei păcurari¹.
Ei ca să-l omoare
Că pe cel mai mic

Ei se voroveau
„Frații mei fărtaș²,
Dă mi-ți omorî.
Și o cruce să-mi puneți
Drag paloșu meu.
Când fetele-or trece,
Atunci ele-or zice:
Aici este îngropat...”

¹pásztorok; ²jóbarát, pajtás

Întrebări:

1. Ce motive care apar în balada lui Vasile Alecsandri descoperiți în colindul de la Chitighaz?
2. Cunoașteți și alte colinde românești?
3. Ce informații aveți despre localitatea Chitighaz? Alcătuiți în caiete o fișă informativă despre această localitate.

Știați că...

La *Chitighaz*, învățământul românesc a început în 1793, pe lângă biserica ortodoxă. Copiii au învățat să scrie, să citească, să socotească și au învățat și cântece bisericești. La începuturi, anul școlar dura 4–5 luni, mai mult iarna, căci în anotimpurile călduroase copiii își ajutau părinții la muncile agricole.

Multe date despre istoria localității Chitighaz s-au păstrat în volumul preotului **Iosif-Ioan Ardelean**, „*Monographia comunii Chitighaz*“, apărut în anul 1893.

Teme:

1. În fragmentul de mai jos puteți citi o descriere a unei camere dintr-o casă românească, la sfârșitul secolului al XIX-lea, din lucrarea preotului *Iosif-Ioan Ardelean*, „*Monographia comunii Chitighaz*“. Transpuneți fragmentul în limba română contemporană. Traduceți apoi descrierea în limba maghiară.
2. Realizați un afiș prin care să prezentați **Casa memorială etnografică** (*Casa-muzeu*) de la Chitighaz.

„În colțul dintre cele două ferești, una spre stradă și alta spre ocol, ocupa loc o măsuță încunjurată de o laviță lungă triunghiulară ; la capătul ei o ladă înpănată; mai departe un pat înalt cu sungalău încărcat de perini până sus la pod. Pe perete se află un cuier lung în formă triunghiulară, încărcat cu farfurii: tăiere, pocale și blide; de deasupra cuierului se așezau mere și ludăi turcești. Icoana Maicii Pre-

ceste (prea-curate) se află în toată casa, și sub ea o oglinduță. La intrare se află un cuptor de pământ încunjurat de vatră. Pe grindă se pune busuioc și siminic în abundență, ca să resfire miros plăcut“.

Casa-muzeu de la Chitighaz

Lucia Borza

Pe doamna profesoară, culegătoare de folclor, scriitoare și autoare de materiale didactice, **Lucia Borza**, toată lumea o numește, cu drag, *tanti Luci*. Este unul din membrii comunității din Ungaria care a susținut revigorarea¹ învățământului românesc și a depus o activitate neobosită pentru ridicarea nivelului predării și pentru menținerea limbii române în școli. S-a născut la Chitighaz, în 1928. A studiat la Seghedin și la Budapesta, devenind filolog și profesor. A predat la Liceul Nicolae Bălcescu din Giula, *a fost primul profesor de naționalitate română din Ungaria*. A fost diriginta primei promoții a liceului. Din 1957 până în 1978 a fost *redactor al manualelor*

¹újjáélesztés

românești, la Editura Didactică din Budapesta. A colaborat la multe publicații în limba română din Ungaria, precum și la alcătuirea unor *dicționare maghiaro-române* și a unor manuale pentru învățarea limbii române de către maghiari.

Tanti Luci a scris și *poezie pentru copii*, deseori creațiile sale sunt recitate la serbările școlare. În semn de recunoștință pentru atâția ani dedicați limbii române, elevilor și dascălilor, îi aducem un omagiu și îi spunem: *Mulțumim, tanti Luci!*

Poezii de Lucia Borza

Plecând din gară

Mă duce trenul departe,
în a țării altă parte,
dar chipul satului meu
în inimă-l port mereu.
Oriunde am fost și sunt,
mi-e dor de acest pământ.
N-am uitat poveștile,
joaca și cântecele,
nici ropotul dansurilor,
nici sunetul clopotelor,
părinții și neamurile,
zâmbetele, lacrimile,
sătenii cu graiul lor,
gustul amintirilor...

Tot ce de-acest sat mă leagă
să revin aici mă cheamă,
iar eu mă re-ntorc întruna.

Cândva – pentru totdeauna...!

Catrene

(fragment)

I

Pe celălalt mal, de-aici
totul pare somptuos¹.
Când treci podul, pe acesta
o să-l vezi mult mai frumos.

II

Ce este o clipă?
Aproape – nimicul!
Și totuși din clipe
se țese eternul...

III

Să ai de toate cât trăiești,
În plus să fii și fericit...
Nu-i decât două paralele
Ce se-ntâlnesc ... în infinit!

IV

Când nimic nu ai de spus
câte nu mai povestești!
Iar dacă vrei să-mi spui multe,
tăcut și lung mă privești...

(Din volumul Flori târzii)

Întrebări:

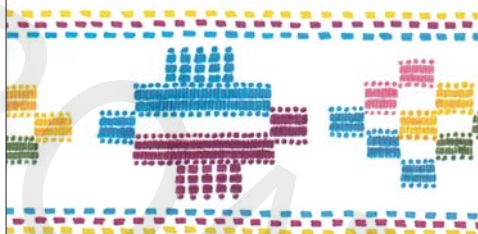
1. Ce amintiri din satul natal enumeră autoarea în poezia sa?
2. Ce înseamnă catren?
3. Căutați la bibliotecă scrieri ale Luciei Borza și alcătuiți o *fișă bibliografică* cu operele autoarei.
4. Alcătuiți o *scrisoare de mulțumire* pentru întreaga activitate depusă de Lucia Borza.

¹pompázatos, fényes

Lucia Borza

"JEREBETU"

(Din folclorul chitighăzean)

Lucia Borza

Grăiul românilor din Chitichaz

Glosar

Balada populară și balada cultă

Mulți poeți s-au inspirat din baladele populare, au preluat motivele folclorice și stilul creațiilor populare, scriind balade culte. De exemplu: *Andrii Popa* de **Vasile Alecsandri**, *Nunta Zamferei* de **George Coșbuc**, *Pintea* de **Șt O. Iosif**.

Cele două tipuri de creații în versuri au următoarele caracteristici:

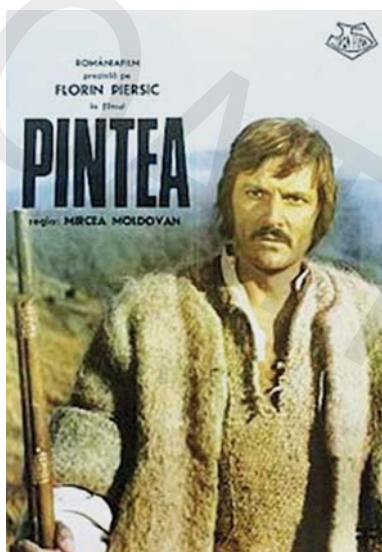
Balada populară	Balada cultă
• autor anonim; • transmisă pe cale orală; • acțiune plasată imprecis în timp și spațiu (cu excepția baladei populare istorice); • prezentarea unor personaje, situații, obiecte fantastice; • circulație și răspândire într-un număr de variante; • simplitatea mijloacelor stilistice.	• autor cunoscut; • transmisă pe cale scrisă; • acțiune plasată precis în timp și spațiu; • în general, absența personajelor fantastice; • prezența unor elemente simbolice, • gamă bogată de procedee stilistice, • circulă exclusiv în varianta publicată de autor.

Personajul *Pintea Viteazul* este un erou al baladelor din Maramureș, dar a fost un personaj real! Grigore Pintea s-a născut în anul 1670, într-o mică familie nobiliară românească. Cea mai mare parte a vieții și-a petrecut-o în *Țara Lăpușului*. În primii ani de după 1690, când în Transilvania au intrat Habsburgii, Grigore Pintea s-a înrolat¹ în armata imperială austriacă, pentru a lupta contra turcilor, sub conducerea împăratului Leopold al II-lea. El a luptat împotriva tătarilor, care erau aliați² și vasali³ ai turcilor și care au atacat armata imperială. La scurtă vreme după eliberarea Transilvaniei de sub ocupația otomană, împotriva austrie-cilor s-au răsculat nobilii maghiari, sub conducerea lui Francisc Rákóczi al II-lea,

¹besorozott; ²szövetségese; ³csatlósok

proclamat principe al Transilvaniei. La începutul războaielor lui Francisc Rákóczi al II-lea, cunoscută și sub numele de „Războiul curuților“, Grigore Pinteau era ofițer în armata austriacă, însă mai apoi el a devenit căpitan în armata principelui transilvănean.

În anul 1703, Grigore Pinteau, împreună cu haiducii săi, s-au aflat în fruntea ofensivei care a dus la cucerirea unor orașe importante din nordul Transilvaniei: *Dej, Sighet, Satu Mare, Zalău, Bistrița*. Grigore Pinteau a încercat să cucerească și orașul *Baia Mare*, unde se afla și vistieria imperială¹. Însă în data de 14 august 1703 el a fost împușcat mortal în fața Bastionului Măcelarilor. Până atunci, Grigore Pinteau, care dăduse dovadă de curaj și iscusință, scăpase cu bine din toate luptele. Tradiția populară românească a păstrat multe creații folclorice despre Pinteau: balade, legende, povestiri. Regizorul român *Mircea Moldovan* a realizat în anul 1976 filmul *Pinteau*. Rolul principal al haiducului Pinteau, îl interpretează Florin Piersic.

Temă:

1. Citiți balada populară *Pinteau Viteazu* și balada cultă *Pinteau*, de Ștefan Octavian Iosif și comparați cele două creații, pe baza celor învățate.

¹birodalmi kincstár

Pintea Viteazu

(baladă populară)

Pintea-n munte să suie,
Mândră curte zugrăve,
Cu cătane-o d-îngrădea,
Cu frunze-o acoperea.
Numai Pintea ș-o strigat:
– Dintre voi de s-a afla,
De s-a afla careva
Să meargă la Baia Mare
După pită, după sare,
După vin din cel mai tare
Ce beau domnii la gustare.

Nimeni nu s-o mai aflat,
Numai a Pintii fârtat;
Numai el că și-o strigat:
– Mere-oi, Pinteo, mere-oi eu,
De mi-ai da tu murgul tău,
Murguțul tău cel de vânt,
Cu coama până-n pământ;
De mi-i spune moartea ta,
Moartea ta din ce ți-a sta?

– Moartea Pintii-i atâta-ră:
Trei grăunță de secară,
Trei de grâu de primăvară,
La Pintea la subsuoară;
Trei grăunțe de grâu sfânt
Ș-on plumbuț mândru de-argint,
La Pintea fără de rînd.

Ștefan Octavian Iosif

Pintea

(fragment)

Spun povești minuni destule
Despre Pintea Năzdrăvanul,
Spaima-ntunecatei cetini¹
Ce-mpresoară Caraimanul.
Mari isprăvi² de vitejie,
Cunoscute poate vouă. –
Ascultați acu la mine,
Să vă spun și eu vreo două...

Pintea, fraged copilandru,
La ciobani intrase slugă
Și-l muncea într-una gândul
Cum ar face el să fugă:
Bacii lacomi nu o dată
Mi-l lipseau de prânz ori cină
Și-l certau apoi în pilde,
Ca să-i caute pricină...³

Într-o zi, umblând cu turma,
Întâlnește-n cale-o zână:
– Bună vremea, măi voinice!
– Bună inima, stăpână!
– Spune-mi mie ce te doare
Și de ce ești trist la față?
Poate eu voi fi în stare
Să-ți ajut cu vreo povață...⁴

– Dă-mi putere, sfântă zână,
Ca să-i bat pe toți ciobanii!
I-aș snopi⁵ numai o dată,
De m-ar pomeni cu anii!...

¹fenyőerdők; ²tettek; ³okot keressenek; ⁴tanács; ⁵elpáholnám

– Dacă vrei să prinzi putere,
Du-te, Pinteo, de te scaldă
Colo-n iezer¹ unde apa
E ca laptele de caldă...
Crișu lui! Nici mai așteaptă
Altă vorbă de la zună,
Face cum i-a fost porunca
Și se-ntoarce glonț la stână...

Însă când ajunge-acolo,
Stă la gânduri și se miră:
Ori crescuse el pe cale,
Ori ciobanii se chirciră²!
Cu pitici așa nevolnici³
Tocmai el să-și puie mintea?
Milă-i fu ca să-i mai bată,
Și-a plecat în lume Pinteau!...

Teme:

1. Vizionați *filmul Pinteau* împreună cu clasa.
2. Ascultați cântecul *Balada lui Pinteau Viteazu*.

¹tengerszem; ²összezsugorodnak; ³tehetetlen, haszontalan

COMPUNERE

Compunere după un set de informații Câte limbi vorbești, de atâtea ori om ești!

Citiți informațiile de mai jos, apoi alcătuiți o compunere despre importanța și necesitatea de a învăța mai multe limbi. Descrieți ce eforturi faceți în acest sens. Arătați care este situația cunoștințelor de limbă română pe care le aveți din familie, ca limbă nativă¹, și a celor pe care le-ați asimilat la școală. Scrieți ce credeți despre bilingvism² și despre persoanele bilingve.

Turnul Babel

Tot pământul avea o singură limbă și aceleași cuvinte.

Pornind ei înspre răsărit, au dat peste o câmpie în țara Șinear și au descălecat acolo.

Și au zis unul către altul: „Haidem să facem cărămizi și să le ardem bine în foc!” Și cărămida le-a ținut loc de piatră, iar smoala³ le-a ținut loc de var.

Și au mai zis: „Haidem să ne zidim o cetate și un turn al cărui vârf să atingă cerul și să ne facem un nume, ca să nu fim împrăștiați pe toată fața pământului!”

Domnul S-a coborât să vadă cetatea și turnul pe care-l zideau fiii oamenilor.

Și Domnul a zis: „Iată, ei sunt un singur popor și toți au aceeași limbă, și iată de ce s-au apucat; acum nimic nu i-ar împiedica să facă tot ce și-au pus în gând.

Haidem să Ne coborâm și să le încurcăm acolo limba, ca să nu-și mai înțeleagă vorba unii altora!”

Și Domnul i-a împrăștiat de acolo pe toată fața pământului, așa că au încetat să zidească cetatea.

De aceea, cetatea a fost numită Babel, căci acolo a încurcat Domnul limba întregului pământ și de acolo i-a împrăștiat Domnul pe toată fața pământului.

(Biblia, Vechiul Testament)

¹eredeti, veleszületett; ²kétnyelvűség; ³szurok

Turnul Babel

Nimeni nu știe când au apărut limbile, nici ce limbă vorbeau primii oameni. *Cea dintâi referire la apariția limbilor apare în episodul biblic al construirii Turnului Babel.* A fost o vreme în care toți oamenii trăiau în armonie și vorbeau o singură limbă, dar oamenii nu au fost mulțumiți cu această stare, ei doreau să ajungă la cer. Când locuitorii din Babel au hotărât să construiască un turn care să ajungă până la cer, Dumnezeu i-a pedepsit pentru nesăbuița¹ lor, încurcându-le limbile și împrăștiindu-i pe tot cuprinsul Pământului.

În lume există astăzi peste 6000 de limbi vorbite de șase miliarde de oameni care locuiesc în 189 de state independente.

În Europa există 225 de limbi, adică aproximativ 3% din numărul total al celor existente la nivel mondial. Cele mai multe limbi străine, în lume, se vorbesc în Asia și Africa.

Cel puțin jumătate din populația lumii este *bilingvă sau plurilingvă* (vorbește două sau mai multe limbi străine). Europeanii se lovesc tot mai mult de limbile străine în viața de zi cu zi. De aceea, este necesar ca europenii să fie tot mai interesați de limbile străine.

¹meggondolatlanság

În primul an de viață, un bebeluș pronunță o gamă¹ largă de sunete. În jurul vârstei de un an, rostește primele cuvinte inteligibile². La trei ani, copilul formează propoziții complexe. Când împlinește cinci ani, un copil posedă³ capacitatea de a rosti mii de cuvinte în limba sa maternă.

Limba nativă sau maternă este de obicei limba pe care o cunoaștem și o folosim cel mai bine. Dar pot exista persoane care vorbesc aproape la fel de bine două limbi, adică sunt bilingve. Abilitatea de a vorbi două limbi are numeroase avantaje căci face ca procesul de învățare a unei alte limbi străine să fie mai ușor, amplifică⁴ procesul de gândire și încurajează contactul cu alți oameni și culturile lor.

Bilingvismul și plurilingvismul atrag după ele avantaje economice: job-urile sunt mult mai accesibile pentru cei care vorbesc mai multe limbi, iar companiile multilingve au un avantaj competitiv⁵ comparativ cu cele monolingve.

Cele mai multe țări europene au un număr de limbi regionale sau minoritare – unele dintre acestea au obținut statutul oficial⁶.

La inițiativa Consiliului Europei de la Strasbourg, anual, *pe data de 26 septembrie, întreaga Europă celebrează Ziua Europeană a Limbilor Străine.*

Proverbe și zicători despre limbă

- Căutați echivalente maghiare pentru proverbele următoare:

Limba dulce, mult aduce.

Fiecare pasăre pe limba ei piere.

Întâi capul să gândească, ș-apoi limba să vorbească.

Cine-și păzește limba, își cruță capul.

- Alcătuiți propoziții cu următoarele expresii:

- a pune frâu limbii
- a avea limbă dulce
- a-i sta pe limbă
- a fi de aceeași limbă
- a umbla cu limba scoasă
- a trage de limbă
- a-i ieși limba de-un cot

¹hangsor; ²könnyen érthető; ³ismer, tud, birtokol; ⁴bővít; ⁵versenyképes; ⁶hivatalossá váltak; ⁷ünnepli, rendezi

CUPRINS

Cuvânt înainte – Mihaela Bucin	5
Scriitori români: Ienăchiță Văcărescu – Testament literar	7
Într-o grădină	9
Cultură și civilizație: Muzeul Municipiului București – Palatul Șuțu . . .	11
Stil și comunicare: Metafora	16
Compunere: Compunere cu titlul dat – Leacuri naturale	20
Scriitori români: Vasile Alecsandri	21
Vasile Alecsandri – Toamna țesătoare	22
Cultură și civilizație: Hora	27
Vasile Alecsandri – Hora Unirii	30
Stil și comunicare: Stilurile funcționale ale limbii literare	32
Compunere: Compunere după tabloul Hora Unirii, de Theodor Aman .	37
Scriitori români: Ioan Slavici – Scormon	39
Cultură și civilizație: Observatorul Astronomic „Vasile Urseanu” și numele românești de pe bolta cerului	46
Stil și comunicare: Stilul oficial – administrativ. Cererea	51
Compunere: Constelații	54
Scriitori români: Traian Dorz – Învăță de la toate	55
Cultură și civilizație: Părintele stiloului	61
Stil și comunicare: Stilul epistolar. Scrisoarea	64
Compunere: Doi inventatori importanți	68
Scriitori români: Grigore Băjenaru – Amintiri din viața de elev	70
Cultură și civilizație: Oina	77

Stil și comunicare: Comicul în operele literare	79
George Topârceanu – Bivolul și coțofana	80
Compunere: Compuneri... zâmbitoare	82
Scriitori români: George Coșbuc – La oglindă	83
Cultură și civilizație: Cel mai iubit loc de pe pământ	89
Gheorghe Petrușan – Școala noastră, școala mea	92
Ana Radici Repiský – Se coc „frajii“	94
Alexandru Hoțopan – Rânduiala lucrurilor	96
Maria Berényi – Copilărie	98
Amintiri din copilărie	98
Stil și comunicare: Elemente de versificație.	102
Otilia Cazimir – Cântec de leagăn	105
Compunere: Compunere pornind de la un citat	106
Scriitori români: Constantin Chiriță – Cireșarii	108
Cultură și civilizație: „Schimbăm caii la cireș!“	114
Radu Stanca – Poștalionul	117
Stil și comunicare: Autobiografia. CV-ul.	118
Literatura populară: Miorița	122
Cultură și civilizație: Un colind din Chitighaz	127
Poezii de Lucia Borza – Plecând din gară.	130
Catrene	131
Stil și comunicare: Balada populară și balada cultă	133
Pintea Viteazu.	135
Ștefan Octavian Iosif – Pintea	136
Compunere: Compunere după un set de informații.	138

ISBN 978-615-5239-86-1

Croatica Nonprofit Kft. (CT-4128)

Felelős kiadó: Horváth Csaba ügyvezető igazgató

Tördelőszerkesztő: Monoki Béni

Terjedelem: 12,86 (A/5) ív

A könyv tömege: 300 gramm

Tartós tankönyv – 1. kiadás

A nyomdai munkálatokat a Kiadó nyomdája végezte.